

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inqquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Dispvt. XIV. De connexione deque oppositione entium, atque adeo
objectorum intellectus humani.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

positus non sit animal rationale. Ergo conuertendo, repugnat, quod A realiter identificatum cum B, distinctum sit à B in mente intuentis, & nihilominus sit idem A, prout postulat natura intuitionis. Confirmatur secundò, quia etiam natura distinctionis rationis poscit, vt eadem apparent intellectui plura, que realiter vnum sunt; alioquin ea non per rationem tantum; sed realiter distincta essent: repugnat autem apparet plura eadem, quæ in se sunt vnum, & apparent in se, & non in alieno substituto; qualiter necessario apparent per cognitionem intuitiūam, vt satis ex se est notum. Recognoscere propositionem illam 10. *suprā quest. 3.* stabilitam, vbi viuunt est demonstratum. Quæcumque alicubi sunt idem, vbi cumque per se ipsa, & non per substituta aliena sunt, necessario est idem. Et consequenter, quæ à parte rei sunt vnum, & idem, si in mente illa cognoscens per se ipsa sunt, vt sunt quando cognoscunt per propriam speciem, non posse non esse ibi etiam obiectum vnum, & idem.

470 Sed obici potest contra propositionem. Per intuitionem corporalem apparet sèpè nobis plura id, quod in se ipsa est vnum: tantumdemque conuenienter enenit per intuitionem intellectualem corporali correspondentem, poteritque hanc dubiè euenire per alias intuitions possibilis habitas per species insulas independenter a sensibus. Ergo saltem distinctione rationis non praecisa possunt per cognitionem intuitiūam distinguiri, seu multiplicari obiectum, quæ realiter neque distincta, neque multiplicata sunt.

471 Respondeo. Quoties per externam sensiōnem videtur nobis plura apparet id, quod realiter est vnum, re verâ non apparet plura, sed vnum in diversis locis, quod est valde diversum. Neque enim sensiones illæ suum obiectum repräsentant in plura inter se distincta multiplicatum (sic enim, vt constat ex dictis non repräsentant obiectum verum, per cuius proprias species gigantur, sed aliud fictitium, cuius sensus nullam speciem habet, quod patet esse impossibile) sed in pluribus spatiis collocatum, finiendo scilicet aliquam, aut aliquas eius praesentias. Quod quidem valet sensus præstare virtute propriae speciei accepta ab obiecto. Quippe sensibilium communium, quorum potissimum est præsentia, non dant sensibus externis particulares species, sed per easdem sensibilium propriorum illa cognoscunt, quæ indiferentes sunt suâ naturâ ad repræsentandū proprium sensibile, à qua nascuntur, sub hoc, aut alio sensibili communi; determinant autem à parte sensitrix, cui imprimuntur penes illius quantitatem, figuram, situm, ordinem, &c. Quo fit, vt sensibile proprium, aut in spatio, vbi non est, aut cum maiore, vel minore quantitate, quam habet, aut sub diversâ figurâ possit repræsentari virtute eiusdem propriae speciei. Et ideo circa sensibilia communia fallacia in sensibus potest accidere, circa sensibilia vero propria, nequaquam. Esset autem fallacia circa proprium sensibile, si multiplex sensus appareret id, quod re ipsa non multiplex, sed simplex est; quandoquidem esse vnum, vel multiplex non accidens extrinsecum, vt præsentia, figura, situs, &c. sed prædicatum est intrinsecum proprii sensibilis. Quæ omnia fusiōn calamo sunt exposita *suprā disputation. 1. quest. 2.* Quemadmodum autem in casu proposito sensu externo non plura, sed vnum in distinctis locis apparet; ita sensus interno, & intellectui non plura, sed vnum pariter apparet in distinctis locis ex vi apprehensionis intuitiūe oriundis ab externâ sensione, per pro-

priamque genitâ speciem obiecti sensibili.

Nec refert sèpè intellectum decipi putantem re 472 verâ esse plura, aut saltem plura apparet sensu id, quod, cùn in se sit vnum, in pluribus locis repräsentatur, nam talis deceptio in promptu est, hoc ipso, quod ordinariè quæ in pluribus locis apparent, plura re verâ sunt; aliundeque intellectus vi externâ sensiōne nequit discernere an, quod in pluribus locis cernitur, sit vnum, vel plura similia. Quemadmodum si in eodem loco plura exactè similia successiū proponerentur, discernere non posset intellectus vi externâ sensiōne, an illa re verâ essent plura, vel vnum repetitè propositum. Huiusmodi autem intellectus fallax iudicium per alienas species sit, quibus pro vero obiecto apparente in pluribus locis plura similia, atque confusa supponuntur. Ex quibus omnibus concluditur per cognitionem intuitiūam, quæcumque illa sit, siue sensus, siue intellectus nullatenus posse diuidi, siue multiplicari in plura id, quod realiter est vnum. Atque adeo nullâ ratione fieri posse distinctionem rationis. Addit, eft, sensus cognoscere duo, vbi vnum dumtaxat re ipsa est, fingendo alterutrum, aut vtrumque, quâ ratione fingit præsentias, distinctionem ab illo oriundam non fore eius generis, quas dicimus fieri non posse per cognitionem intuitiūam: quia non est distinctio extremerum alias in se non distinctorum, sed potius distinctorum in se.

Quod si circa substantiam diuinam per nullam 473 omnino cognitionem intuitiūam distinctione aliqua rationis effici potest, vt probauimus; neque circa entia creatæ poterit effici, quia, quod ad rem attinet, eadem proflus circa omnia obiecta intuitiūe cognoscibilia est philosophia, vt est notissimum.

DISPUTATIO XIV.

De connexione, deque oppositione entium seu rerum: atque adeo obiectorum intellectus humani. Vbi etiam de relatione.

ONIVNGO in eadem disputatione connexionem, & oppositionem entium, seu rerum: quia termini illi quodammodo sunt inter se oppositi; siquidem id dicitur connecti cum altero, quod sine illo esse non potest: id autem alteri opponi, quod non potest esse cum illo. Et termini oppositi sub eadem disciplinam; atque adeo sub eadem disputationem iuxta rectam scientia methodum aptissime cadunt. Quoniam autem ex vna parte oppositio, & connexiones quædam sunt ex conceptu suo; ex alia vero inter oppositionum genera, oppositio relativa censetur. De relatione generatiæ ante omnia tractare opus est; summarie tamen, & breuissime, vt sequitur.

QUESTIO

QVÆSTIO I.

Quid sit relatio in uniuersum, & quotuplex?

² Aristot. in lib. Prædicam. cap. de *Ad aliquid* (ita enim appellat ipse relativa) reiecta antiquiore relatiōrum definitione, luan sic exhibet: *Ad aliquid sunt, quibus hoc ipsum est esse, ad aliquid quodammodo se habere.* Id est, relativa sunt, quæ ex conceptu suo ad aliquid referuntur, ipsumque respicuum aliquomodo. *In lib. autem. 5. Metaph. c. 1. 5.* ad tria genera reducit omnes omnino relations; ita, quod primi generis sint, quæ fundantur in unitate, & numero quavis ratione; cuiusmodi sunt relatio similitudinis habentium unam qualitatem, & qualitatibus habentium unam quantitatem, & identitatis habentium unam substantiam, sive essentiam. Tum relations dupli, & dimidi, tripli, & tertia pars, excedens, & excelsi, & cetera huiusmodi; necnon relations dissimilium, inæqualium, distinctionum, &c. Secundi autem generis relations fundatae in actione, & passione, sive sive præsente, sive præterita, sive futura, & cetera, & effectus, patris, & filii, domini, & serui, mariti, & vxoris, & alia huiusmodi. Tertij denique generis relations fundatae in quo-uis alio actu, sive secundo, sive primo; ut sunt relations scientie, sive scientis, & scibilis; intellectus, sive intelligentis, & intelligibilis; ens, sive sentientis, & sensibilis; mensuræ, sive mensurantis, & mensurabilis, & similes. Quas omnes aliqui dicunt in mensuræ, & mensurabilis vniuersè fundari, quasi id voluerit Arist. non tamen bene; quia Arist. dumtaxat intendit inter alia exempla relationum ad hoc tertium genus spectantium, pro exemplo ponere relations mensuræ, & mensurabilis, ut constat ex textu.

³ Cæterum pro resolutione breuissimâ multarum difficultatum, quæ latissimè ab Auctōribus controvētuntur circa materiam huius questionis, suppono prīmō ex vniuersali doctrina actuum traditā *suprā disputatione 8.* omnem relationem, quæ tamē ex suo conceptu formalī actuum quendam esse aliquid subiecti ad aliquem terminum, per quem tale subiectum ad talē terminum referri dicitur. Sicut ē conuerso omnis actus, quo quodam subiectum circa quemuis terminum exerceri concipiatur, relatio quendam est ex suo conceptu formalī, quæ tale subiectum dicitur ad talē terminum referri, sive ipsum respicere. Quocirca de relatione in vniuersum proinde in præsenti philosophandum nobis est, atque de actu in vniuersum ibi philosophati sumus.

⁴ Vnde suppono secundō, iuxta dicta *ibidem*, aliquos actus; atque adē aliquas relations realiter esse tales, quales à nobis concipiuntur; atque adē quales sunt formaliter, sive ex conceptu suo formalī; quia realiter sunt modi quidam subiecti superadditi, sive adharentes, quibus subiecta ipsa circa terminos exerceri, sive versari, ad ipsosque subiecta referri, sive ipsos respicere dicuntur. Talis enim est conceptus, quem nos formamus omnis actus significabili per verbum; atque adē etiam omnis relationis quæ talis, prævit latius *loco citato* explicatum est. Sunt autem actus; atque adē relations huius generis, actio, quæ efficiens producit effectum; passio, quæ passum

recipit illum; vno, quæ unum extremum vnitur alteri, cognitio, quæ facultas cognoscitiva cognoscit obiectum; volitio, quæ obiectum vult facultas volitiva, &c.

Suppono tertio iuxta dicta *ibidem*, plerosque actus; atque adē plerasque relations non esse realiter tales, quales à nobis concipiuntur; atque adē quales sunt formaliter, sive ex conceptu suo formalī; tamē realiter dentur fundamenta, vnde nos tales defumimus conceptus; seu potius quæ nos per tales conceptus cognoscere intendimus. Huiusmodi autem fundamenta in triplici imprimis sunt differentia. Nam quædam adæquatæ sunt identificata cum subiectis actuum, seu relationum; quædam adæquatæ sunt ab illis distinctæ; & quædam partim identificata cum illis, & partim ab illis distincta sunt. e. g. actus, sive relatio, quæ dicitur scientia respicere tum obiectum scitum, tum intellectum scientem, aliud reale fundamentum non habet præter essentiam, sive entitatem ipsius scientia; atque adē formalitas quædam est realis cum scientiā ipsā identificata adæquatæ. Tantumdemque est de actu actu, sive relatione, quæ actio respicere dicitur principium, & effectum; & quæ vno respicere dicitur extrema unita; & quæ omnis creatura respicere dicitur Deum, vt cauam primam sui, & quæ omne accidens physicum, & intrinsecum respicere dicitur suum subiectum inhaesitionis, sive adhesionis, &c. Actus verò, sive relatio, quæ obiectum prout cognitum, respicere dicitur cognoscētē, à quo cognoscitur pro vno fundamento reali habet ipsius cognoscētē cognitionem, quæ adæquatæ ab obiecto ipso distincta est. Tantumdemque venit dicendum de actu, quo dicitur obiectum amari ab amante, videri à vidente, audiiri ab audiente, &c. Actus denique, sive relatio, quæ dicitur unum extremum assimilari alteri, pro fundamento reali habet entitatis vtriusque extremi: quo sit, ut fundamento eius partim identificatum si cum eius subiecto, & partim distinctum ab illo. Et idem est de actu, sive relatione æqualitatis, dissimilitudinis, inæqualitatis, distinctionis vnius extremis ab alio, &c. Similiterque relatio paternitatis pro fundamento habet entitatis patris, & filii, & generationem præteritam: & relatio dominij pro fundamento habet entitatis domini, & serui, & titulum dominij præteritum, sive ille sit aliquis contrarius, sive captio in bello, sive alius, &c. Deinde fundamenta relationis ab eius subiecto distincta sive adæquatæ, sive tantum inadæquatæ in triplici rūtus sunt differentia. Aliquando enim requiruntur, quod omnia illa sint existentia de præsenti ad hoc, vt subiectum de præsenti denominetur, sive dicatur esse relatum aliquando verò tantum requiruntur, vt aliquod eorum, vel aliqua existant de præsenti; aliquando denique nullius eorum existentia de præsenti requiritur, prout in exemplis adductis, in aliisque, quæ vniuersique potest adducere, certare est.

Appello autem fundamenta relationis ea omnia, quæ ex parte rerum requiruntur, vt subiectum denominetur relatum: quia hic est congruentior modus loquendi: tamē ab aliis communiter fundatum relationis appelletur solum subiectum: terminus autem eius id, ad quod subiectum referri dicitur. Cæterā autem, si quæ interueniuntur requista, ratio fundandi.

His

7 His positis, prima difficultas est, quid sit relatio prædicamentalis, quid transcendentalis, & quomodo differant inter se. Circa quā quot capita, tot ferme sunt diuersi modi dicendi, in quibus modō recentendis non est, cur moremū. Videri enim poslunt apud Tolet. Conimb. Rub. Arriagam & alios, qui de relatione agunt in *Log.* ad lib. Prædicam. Arist. cap. de *Ad aliiquid*. Tum apud Suar. *disp. 47.* Petr. Hurt. *disp. 15.* Ouidio *conr. 9. & 10.* *Metaph.* & alios, qui in *Metaph.* agunt de relatione ad lib. 5. Arist. cap. similiter de *Ad aliiquid*, satisque sit imprimis interiarum scire prīmō: Relationem transcendentalē ab omnibus communiter appellari eam, quae adæquatē est identificata realiter cum subiectō, quod per illam referri dicitur: pro vnicōque subinde fundamento reali habet solam essentiam, sive entitatem talis subiecti, iuxta dicta *suppositione tertia*. Secundō, actus relatiuus, qui re ipsa formalitas sunt, id est, tales, quales à nobis cōcipiunt iuxta dicta *suppositione secunda*, communiter numerari ab Auctōribus inter relationes transcendentalēs non, quod tales sint comparatione subiectōrum, quorum sunt actus; sed, quod per essentiam suam respiciunt tum ipsa subiecta, tum terminos. Tertiō, omnes communiter condistingere relationem prædicamentalem à transcendentali; vocare prædicamentalem eam, que pertinet ad speciale prædicamentum relationis; ad quod prōinde censem non pertinere transcendentalē, & consequenter; neque cadere sub definitionem Arist. *suprā* proposi-
tam, vt potē, que solus prædicamentali definitio est. Vtrum autem præter relations, quas diximus appellari communiter transcendentalēs, cetera omnes commemoratae, *suppositione tertia*, vel aliquæ tantum eorum, & quoniam dicendar sint prædicamentales, & quomodo prædicamentales à non prædicamentib⁹ differant, & qua ratione definitio dicta Aristotelis sit accipienda, vt solis prædicamentib⁹ conueniat, variè ab Auctōribus explicari contendit, vt apud præcitos videri potest. De quibus omnibus, quid ego sentiam, *panò infi-*
subiiciam.

8 Secunda, & potissima difficultas est. Quā ratione relatio dicta prædicamentalis à dicta transcendentali, aut etiam ab aliis diuersa distinguatur à fundamētis, quibus innititur; sive, vt loquuntur alii, à suo fundamento, & termino, & ratione fundandi, aut identificetur cum illis. Prima sententia asserit, posito fundamento, & termino, & ratione fundandi pullulare modum quendam ab his tribus distinctum, per quem sibi superadditum, & inhaerentem euadit fundamentum ipsum formaliter relatum ad terminum. Ita Rub. *suprā q. 2.* cum Caiet. Capreol. Ferrar. & alii. Secunda sententia est, eiūmodi relationem cum fundamento, quod denominat adæquatē esse identificatam realiter, requiri tamen, vt illud denominet relatum tanquam extinsecum conditionem, quod terminus, & ratio fundandi subsistant. Ita aliqui Thomistæ, tribuitur que Patri Soar. *suprā* *sest. 2.* Sed re verā Soar. ibi omnino censendus est stare pro tercia sententiā, licet ad secundam relatam quantum ad modum loquendi videatur accedere. Est autem tercia, relationem prædicamentalem cum suo fundamento, termino, & ratione fundandi realiter esse identificatam; atque ita hæc tria omnino, & nihil amplius includere in suo conceptu reali. Ita cum multis à se relatis tenet Petr. Hurt. Arriag. & Ouid. *suprā*, & omnes alij Recentiores communiter, estque sententia S. Th. vt multis comprobat Hurt.

Ego circa hac difficultatem affero prīmō, secundam sententiam commemoratam, quam Conno-
tantum, sive Connotatorum, sive de connotatis ap-
pellant, omnino falso esse, vt constat ex doctrina tradita à nobis, & demonstrata *suprā disp. 9. q. 5. pro-*
posit. 19. quæ ad rem videnda.

Secundō affero, relationem dictam prædicamen-
talem neutiquam esse modum realē superaddi-
tum, & intrinsecum subiectō relato, vt prima sen-
tentia commemorata fert; sed prorsus esse idem lo-
quendo realiter cum rebus, in quibus fundatur, sive
cum suo fundamento, & termino, & ratione fundan-
di, vt fert tercia sententia. Itaque relatio similitudi-
nis à parte rei aliud non est ab extremis similibus,
& relatio æqualitatis aliud non est ab extremis
æqualibus, & relatio distinctionis aliud non est ab
extremis distinctionib⁹, & relatio paternitatis aliud non
est ab entitatis patris, & filij, & generationis
præterita, quibus eisdem relatio filiationis etiam
est indistincta, & in ceteris pariter.

Probatur autem aliter, prīmō: quia eo præ-
cisē, quod vna quantitas à parte rei non excedit al-
teram dicitur ei æqualis; & eo præcisē, quod vna al-
teram excedit dicitur ei inæqualis, & eo præcisē,
quod vna res est sicut altera, dicitur ei similis; & eo
præcisē, quod vna homo generat alterum dicitur
ille pater, hic filius: omni alio modo realiter su-
peraddito penitus circumscribitur; alhuncque talis
modi realiter superadditi ex hinc rebus relictantur
nullum extat indicium: ergo superflue talis modus,
& sine fundamento adstruitur.

Secundō probatur: quia, posito Petro in rerum
natura, Deus euadit illi dissimilis, est inæqualis in
perfectione, & eius dominus à sola coëxistentia
cum Petro; quin Deo vllus modus intrinseci inha-
rens accrescat, vt est notissimum: cūm Deus, eiū-
modi modorum prorsus sit incapax, vt constat ergo
Petrus pariter absque vlo eiūmodi modorum ibi
accrescente à sola coëxistentia cum Deo euaderet ipsi
dissimilis, & inæqualis, & seruus. Tantumdem ergo
ob eandem prorsus rationem de ceteris extremis
relatis prædicamentaliū censendum est.

Tertiō probatur: quia, supposito fundamento,
& termino, & ratione fundandi omnino necessariō
fundamentum euadit relatum ad terminum. Ob id
enim veritas hæc. *Tres anguli cuiusvis trianguli sunt
æquales duobus rectis;* & vniuersim omnes veritates
geometricæ, & arithmeticæ ex diuersarum quanti-
tatum comparationibus resulantibus, in huiusmodi
dique prōinde relationibus consistentes, omnino
sunt necessariae, vt constat: at si tales relations in
modis superadditis consistenter, etiam supposito
fundamento, & termino, & ratione fundandi non
euaderet necessariō fundamentum relatum ad ter-
minum: quia adhuc eis suppositis, nō effet cur Deus
non posset impeditre cuiusvis modi superadditi pro-
ductionem, & existentiam, saltem de potentia sua
absoluta: ergo.

Quarto probatur: quia supposito subiectō relatio-
nis, si ad positionem termini, & rationis fundandi
naturaliter resulant, producereturque in ipso sub-
iectō modus intrinsecus superadditus, quo euaderet
relatum ad terminum, ad motū vniuersiusq; atomi,
& vniuersis ad positionē vniuersiusq; creaturæ pro-
ducerentur in reliquis omnibus vniuersi innumeris
intrinseci modi, quibus intrinseci mutarentur, si quidem
posita denū quavis creaturæ, omnes reli-
quæ euaderent denū similes illi, vel dissimiles,
æquales, vel inæquales, distinctæ, distantes
&c. Quis autem non censem absurdum afferere,
ad

ad positionem singulorum accidentium, & substantiarum, quæ in omnibus temporis instantibus producuntur, cælos, & clementa, & mixta, & singulas eorum partes seorsim; omnes Angelos, & animas, & omnes demum mundi entitatis tam remotè distans loco, tot per singula instantia temporis intrinsecas pati mutationes? maximè cùm nulla se prodat eorum necessitas.

15 Quintò probatur: quia si relatio esset modus realis resultans in subiecto ad positionem termini; atque ad eam in omnibus rebus ad positionem cuiusvis, iuxta *super dicta*; ad positionem cuiusvis relationis resultaret alia in omnibus rebus, & ad positionem huius alia, & sic in infinitum: quia, quauis posita, euaderent opimes res similes illis, vel dissimiles, æquales, vel inæquales, &c. processus autem infinitus effectum de facto iam admitti nequit, vt in confessu est apud omnes, & nos ostendimus *suo loco*. Neque supposita doctrinæ, quam impugnamus, talis processus vitari potest: quia licet unius modi non detur, alius ei præstans, quod ipse habet per suam essentiam (ob id enim unio non vnitur per aliam unionem extensis per eam vnitur: quia vnitur eis per suam essentiam; & actio non fit per aliam actionem ab agente per eam effectum, quia fit ab ipso per suam essentiam, &c.) at unius modi alius debet dari ad præstandum illi, quod ipse non habet per suam essentiam, quando id fine modo superaddito præstari nequit; vt euenerit in proposito iuxta sententiam, quam refellimus: Propteræ enim licet unionis partium caloris non detur alia, quâ eis vniatur, quia per se essentialementer eis vniatur: at alia datur, quâ vniatur subiecto, cui vnitur calor: quia unio partium caloris non magis, quam calor ipse habet per suam essentiam unius subiecto: supponimus autem, calorem per unionem superadditam subiecto unius. Pariter ergo licet relatio, quâ Petrus est simili Ioanni alia relatione non egeat, quâ ad Petrum, & Ioannem referatur: quia ad eos referri habet per suam essentiam, attamen, vt referatur ad alias relationes aliorum extemorum, & omnino ad alias omnes entitatis, ad quas non per essentiam, sed ex accidente refertur: nequit non alia egeri superaddita relatione, supposita aduersa sententiæ. Ex quo processum infinitum commemoratum statim sequi, competitum est.

16 Sexto probatur. Quia nemo est etiam Aduersariorum, qui non admittat aliquas denominations extrinsecas, aut semiextrinsecas nullum modum superadditum appingentes subiecto denominato. Tales enim videntur omnes reputare denominations cogniti à cognoscente, amati ab amante, coexistens cum alio in eodem tempore, cohabitans cum alio in eadem domo, vel vibe, & similes: at istæ denominations non minus sunt relativa ex conceptu suo quam denominations patris, filii, similis, æquales, dissimilis, inæqualis, &c. cetera, quas relations appellant prædicamentales, vt satis ex se apparet: igitur neque relations, quas dicunt prædicamentales appingunt modum superadditum subiecto relato; sed omnes æquæ denominations merè extrinsecas, aut merè semiextrinsecas sunt. Mito aliam hæc sufficiunt pro opinione iam exoletâ penitus abiicienda.

17 Ex his infertur, relations, quas prædicamentales appellant ex suo conceptu formalis relations rationis esse non factas, sed suppositas, quales sunt denominations extrinsecæ, & semiextrinsecæ, prout *suprà dispu. 12. q.3.* statutum est. Quod tamen non tollit, quominus exæloquendo absolute, relationes

nes appellantur reales: quia fundamenta, vnde à nobis sumuntur, seu potius, quæ ab intellectu nostro cognoscere intenduntur, dum carum concepsus format, realis sunt. De quo plura in ea q.3. alioisque in locis ibi citatis videnda sunt.

Sed contra doctrinam statutam obici solet. Sequi ex sententia stabilita non dari speciale genus, seu prædicamentum relationis, contra Arist. & omnes. Tum quia fundamenta realia, à quibus relatio prædicamentalis dicitur non distingui entitatis sunt ad alia prædicamenta spectantes, vt est notissimum: tum quia plerunque saltem sunt entitatis suæ naturæ non relata, sed absolute: atque ad eam per relationem superadditam referantur ad prædicamentum relationis spectare prout relata non possunt.

Respondent communiter Recentiores, & benè, ¹⁸ vt apud Oviedo, & alios videtur est, entitatem pertinentem ad unum prædicamentum sub uno concepitu formali, posse sibi alio ad aliud item pertinere: indeque etiam fieri, vt entitates in se absolute, præ cadentes sub nostrum concepturn comparatiuum, & relativum ad prædicamentum relativum, seu relationis pertinere dicantur. Aristot. quippe eo solum fine adfruxit prædicamenta, vt ad certas, diuersasque classes reduceret omnia prædicamenta, quæ nos de rebus prædicamus, congruerterque reuocauit ea ad decem genera, cùm posset ad plura, aut ad pauiora; nec tam ad diuersitatem realium prædicatorum, quæ ad formalem, quæ ex nostro modo compendi fortius attendit. Propteræ *actionis, & passionis* ob earum diuersitatem formalem diuersa prædicamenta constituit, tametsi realiter sint idem. Et, quæ relationes concipiuntur sub genere *relationis* repotuit quidquid sit de eorum entitate in se absolute, aut non absolute. *Sunt* etiam speciale fert prædicamentum, cùm situs quedam præfentia sit contenta sub *Vbi*; sicut, & *Habere*, cuius iidem posuit speciale prædicamentum, quedam relatio est contenta sub *Ad aliquid*; ipsisque *Vbi* speciale prædicamentum fecit, cùm locum, à quo non distinguitur, sub genere quantitatis posuerit; sub quo etiam posuit tempus, & tamen *Quando*, quod quoddam tempus est, speciale etiam prædicamentum fecit. Numerum item sub prædicamento quantitatis locauit; cùm tamen numerus pro materiali; & quo ad suam entitatem realem per omnia genera vagetur: potest enim esse numerus substantiarum, aut relationum, aut qualitatum, aut actionum, &c. Ex quo patet, benè etiam posse relationem prout talem ad speciale prædicamentum relationis spectare, aut etiam ipsum confituisse, tametsi materialiter, sive fundamentaliter sumpta per omnia prædicamenta vagetur. Ut hinc apparet, Arist. maiore cum latitudine processisse in constitutis, & numerandis prædicamentis, quam Expositores eius communiter existimare videntur.

Vnde iam pro plena resolutione difficultatis prima proposita num. 7. videatur inferendum. Primi contra plerosque, Aristot. in lib. Prædicam. cap. de *Ad aliquid* omnem omnino relationem etiam, quam vocant transcendentalem sua illa definitione *suprà num. 2.* relata voluisse complecti. Agit enim *ibi* manifestè, sicut & lib. 5. *Metaph.* cap. 15. de omnibus prout, quæ sunt ad aliquid, pro exemplisque affert inter alia habitum, di positionem, sensum, scientiam, positionem, accubitum, stationem, sessionem, &c. quorum multa saltem sunt ex genere eorum, quæ relata transcendentaliter nuncupantur. Et quidem, legensi textus Aristotelis locis citatis ¹⁹ compertunt.

comportum fiet, eum de omnibus omnino, quae sunt ad aliquid vniuersalium agere, & alioquin parum scientifice proceſſiflet. Quod autem relatio dicitur trancendentialis per plura, aut omnia prædicamenta vagetur entitatiæ (quo titulo appellatur trancendentialis) nihil obstat, quominus sub ipeciali rationis conceptu ad speciale prædicamentum relationis pertineat; siquidem etiam relatio, quæ prædicamentalis dicitur, & sine controveneria pertinet ad speciale prædicamentum relationis, per plura, aut omnia alia prædicamenta vagatur entitatiæ, ut ex dictis n. præced. liquidum est.

21. Ex quo videtur inferendum secundò, relationem in vniuersum non bene diuidi communiter in prædicamentalem, & trancendentalem; siquidem utraque sic appellata, & prædicamentalis dici deberet, vt pote spectans sumpta formaliter ad prædicamentum relationis ab Arist. institutum, & trancendentalis dici posset, vt pote entitatiæ trancendentis alia prædicamenta. Quare relatio constitutiva prædicamentis relationis, quæ, vt reor, omnem omnino relationem amplectitur aliter mihi est diuidenda, contentane ad diuisionem actus in genere traditam *disp. 8. q. 3.* Primo quidem, in relationem re ipsa formalem, id est, talem re ipsa, quæ concipiatur à nobis, cuiusmodi sunt actus relationi *supra num. 4.* commemorati (qui prout respectu formaliter ad prædicamentum relationis pertinere censendi sunt; tametsi quidam eorum, quæ talium specialia prædicamenta constituent) & in relationem re ipsa non formalem, sed fundamentelem diuincat, quales sunt reliquæ omnes *num. 5.* recentitæ. Relatio autem non re ipsa; sed ex modo tantum concipiendi nostro formalis, rursum est triplex, iuxta ibi dicta secundum *esse* fundamente, quod re ipsa habet considerata: alia, quæ adæquatæ identificatur cum subiecto per eam relato; alia, quæ adæquatæ ab illo distinguitur; alia, quæ partim identificatur, partim distinguitur. De quo plura *ibidem*. Aduerto tamen, ut hanc diuisionem vniuersalium acceptam, etiam cedere relationem re ipsa formalem, vt pote, quæ à suo subiecto realiter adæquatæ distincta est. Est quippe, ut sic diuiso adæquata relationis vniuersalissima sumpta.

22. Vnde tertio videtur inferendum, omnem denominationem extrinsecam, aut semiextrinsecam ex suo conceptu formaliter respectuam iuxta doctrinam statutam *disp. 12. q. 3.* ad prædicamentum relationis Aristotelicū pertinere, siquidem omnis talis denominatio sub membris prædictis relationis prædicamentalis continetur, ut constat. Et quidem denominations scibilis, sensibilis, mensurabilis, & alia huiusmodi, quæ extrinsecæ reputantur communiter inter ea, quæ dicuntur ad aliquid; ad diuictumque proinde prædicamentum pertinent, numerantur ab Aristotele.

23. Iam tertia difficultas est; quænam relationum appellanda sit relatio secundum dici, & quænam relatio secundum esse. In quo varij etiam sunt Autores, ut apud prædictatos videri potest. Illi tamen sequendi sunt, qui solam relationem rationis vocant secundum dici, loquuntur autem de relatione rationis ficta. Nam, quæ suppositio est non obest, quominus conceptus, cui conuenit relatio realis, atque adeo secundum esse dicatur iuxta dicta *n. 17.*

24. Quarta difficultas est. Quot alis diuisionibus præterea relatio sumpta vniuersæ diuidenda est. Primo namque, diuidi solet in realem, & rationis. De quâ diuisione nihil est quod oporteat addere ad

dicta d. 12. de natura entis rationis, prout conditum ab ente reali. Vnde etiam constat, quomodo relationi reali, & rationis unus conceptus communis, & vniuersus dari possit, aut fecus. Id solum adiutor, Caiet. & Canar. communiter ab omnibus reiici, quatenus 1. p. q. 28. art. 2. dixerunt, relationem quantumvis realem secundum *esse in*, neque realem, neque rationis esse secundum *esse ad*; sed quid præcindens à reali, & rationis; sed non bene; quia relatio tam quoad respectum ad terminum, quem vocant *esse ad*, quam quoad respectum ad subiectum, quem vocant *esse in* potest *esse*, aut pure realis, aut pure rationis, aut quid præcindens à reali, & rationis, prout ex doctrinâ traditâ *disp. 12. q. 1.* & *in praesenti q.* quicunque potest colligere.

Secundò diuidi solet relatio in mutuam, & non mutuam, rursusque mutua in æquiparantæ, & disquiparantæ. Appellant autem mutuam, quando ita subiectum referatur ad terminum, ut etiam terminus referatur ad subiectum; quando autem relatio termini ad subiectum diuera est à relatione subiecti ad terminum, ut euenit in relationibus patris, & filij, tunc vocant relationem mutuam disquiparantia: æquiparantæ autem, quando non est diuersa, ut euenit in relationibus, quibus duo extrema inuicem sunt similia, aut æqualia. Non mutuam autem relationem dicunt, quâ subiectum ita referatur ad terminum, ut terminus ad subiectum nullatenus relatus sit, qualem censem relationem, quâ creatura referatur ad Deum. Ego verò arbitror primo, iuxta hunc loquendu modum nullam esse relationem non mutuam: quia nequit subiectum referri ad terminum, quin terminus ad subiectum referatur relatione diuersâ; si quidem eo ipso, quod subiectum per suam relationem respicit terminum, nequit non terminus denominari relatione respectu à subiecto, terminansque relationem eius, ut patet; quod etiam euenit in Deo respectu creature. Vnde arbitror secundò, multò aptiorem fore loquendum, si tantum dicamus, relationem esse mutuam, quando subiectum, & terminus inuicem referuntur relationibus eiusdem rationis specificæ, ut sunt similitudinis, æquitatis, distinctionis, & alia huiusmodi. Secus, quando diuersæ, ut sunt relationes paternitatis, & filiationis, mariti, & uxoris, domini, & serui, & similes. Quo ego puto loquar, cum opus fuerit. Mitto alias diuisiones, quæ in iam *supra* traditas recidunt, aut recidere debent.

Quinta difficultas est. An relatio prædicamentalis requirat terminum existentem. Affirmant communiter Autores, ut videre est apud Soar. *disp. 47. Metaph. scit. 8.* & Quiet. *contra. 9. Metaph. punit. 3.* Ego verò, ut certum apud omnes statui, ex relationibus tum adæquatæ indistinctis, tum adæquatæ distinctis, tum partim indistinctis, & partim distinctis realiter à suo subiecto aliquas esse, quæ non requirunt terminum existentem; ut cernere est in relatione, quâ scientia de obiecto non existente referatur ad ipsum, & in relatione, quâ obiectum existens à scientiâ non existente scibile dicitur; & in relatione, quâ hunc dies dicitur prior crastino; & aliquas esse, quæ requirunt terminum existentem; ut etiam apparet in relatione connexionis creature cum Deo, & in relatione, quâ obiectum ab existente vifone dicitur vifum, & in relatione domini serui existentis. Quo posito, videant nunc Autores, ad quod horum trium generum (omnem relationem excogiti

ex cogitabilem comprehendentium iuxta dicta numer. 21.) relationem prædicamentalem reducunt, ut sua assertio vera sit. Vel quam ipsi appellant relationem prædicamentalem, ut difficultas proposita locum habeat. Apud me enim, qui omnem omnino relationem prædicamentalem censeo appellandam, conspicua est eius resolutio, ut constat ex dictis; nemirum aliquas relations prædicamentales exigere terminum existentem, aliquas vero secus. Quomodo autem relatio, que denominatio est re ipsa subiecto extrinseca, aut semixtrinseca, & consequenter essentia quædam per accidens dici possit existere tametsi non omnes partes eius sint existentes, ex doctrinâ vniuersali traditâ *suprà disp. 9. q. 5.* conflat. Quæ ad rem rocolenda.

27 Sexta difficultas est; virum relatio terminetur ad absolutum: an vero ad respectuum. Sunt, qui censeant, ad respectuum, qua tale, terminari. In quibus est Rub. *suprà q. 5. 7.* Soar. vero *q. 17.* Hurtad. *q. 7.* Ouid. *punct. 5.* & ceteri ferunt omnes communiter ad absolutum terminari afferunt; quibus assertior: nempe relatio paternitatis ex suo conceptu non recipit filium reduplicatiuè prout filium; sive prout relatum ad patrem; sed præcisè prout homo quidam est; & relatio, quæ A, est dissimilis B, non recipit B, prout dissimile ipsi. A sed præcisè quod entitatem, quam habet, & in ceteris pariter. Quod certè ad eum ex terminis ipsius videtur notum, ut minor, aliquis esse, qui oppositum senserint. Probatur tamen insuper primum: quia oculi non vident candorem, ut visum; sed præcisè secundum se: & agens non producit effectum ut producam; sed præcisè secundum se: & creatura non recipit Deum ut relatum; sed præcisè secundum se, ut est notissimum: ergo tantumdem est dicendum de ceteris relationibus. Secundò: quia si A, esset dissimilis B, prout sibi dissimili, esset dissimilis illi, ut supponitur, & simul non esset dissimilis: quia A, & B formaliter, prout dissimilia inuicem non sunt dissimilia: sed similia à relationibus similibus dissimilitudinis, quas habent. Est igitur vnumquodque corum dissimile alteri quoad entitatem præcisè considerato. Tertiò: quia homo eius tantum termini dicitur esse pater, quem physice genuit: at non genuit physice filium reduplicatiuè prout filium; siquidem in conceptu reali filii, qualis, entitas filii, & entitas patris & entitas generationis intrat: prout constat ex doctrinâ traditâ *suprà num. 8.* & certum est, non genuisse suam, generationisque entitatem: sed solam entitatem filii: ergo huius tantum pater est: ad hancque proinde præcisè terminatur paternitatis relatio. Quarto denique à priori: quia, ut subiectum referatur ad terminum impertinens est, quod terminus vicissim referatur ad subiectum ipsum. Nam sicut relatio subiecti ad terminum non poscit, quod terminus, referatur ad subiectum relatione eiusdem rationis, ut patet, quando relatio subiecti ad terminum non mutua est: ita non poscit quod termino referatur: ergo subiectum non referatur ad terminum, prout ad se vicissim relatum; sed tantum ad termini entitatem præcisè. Hæc latit. Quæ autem ex aduerso obiici possunt leuiora sunt, quæ, ut in eis dicendis morari oporteat: apud Autores commemoratos videri posunt.

28 Septima difficultas est. An relations suscipiant magis, & minus. Dico cum communi, aliquas suscipere, ut relations inæqualitatis,

Pharus Scient. Tom. I.

dissimilitudinis, &c. Aliquas vero non suscipere, ut relations æqualitatis, distinctionis, & similes.

Octava difficultas est. Vtrum aliqua relatio ad terminum impossibilem esse possit. Valsquez & alij videtur negare, dum requirunt ad omnem relationem terminum aut existentem, aut possibilem. Sed communis sententia affirmit, quam tenent Soar. *disputat. 47.* Metaph. *scit. 4.* Ruiz *tom. de scient. disputatione 5. scit. 2.* Albertus de prædicam. *ad aliquid quest. 5.* Ouid. *controvers. 10.* Metaph. *punct. 2.* & apud eos alij. Egoque ut propositus certam amplector: quia scientia de obiecto impossibili relatio quedam est ad ipsum, negatio etiam eius à nobis reipæctuè ad ipsum concipitur cum fundamento: relations etiam similitudinis, dissimilitudinis, inæqualitatis, distinctionis, oppositionis ad chimeras terminari sapissimè ex suo obiectu conceptu manifestum est, cum possibilia impossibilibus, & impossibilia ipsa inter se vere sint ex conceptibus suis, aut similia, aut dissimilia, aut æqualia, aut inæqualia, aut opposita, aut distincta, &c.

Nona difficultas est. Vtrum eiusdem ad se ipsum relatio realis esse possit. Communis sententia videtur negare, quam late tuerit Ouid. *cont. 10.* Metaphys. *punct. 3.* Ego vero cum Ruiz *tom. de scient. disputat. 5. scit. 2.* affirmo. Primum: quia cognitio quæ intellectus creatus cognoscit se ipsum, relatio quedam eiusdem ad se ipsum est, non solum realis; sed etiam re ipsa formalis. Similiterque amor, quo se amat voluntas creata. Secundò: quia connexio, quæ vnumquodque secum ipso est connexum, & identitas, quæ vnumquodque sibi ipsi est identificatum, relations quedam sunt ex suo conceptu formaliter fundamentaliter reales: quod fatus videtur, ut relations reales absolute dicantur; tametsi formaliter sumptu relations sint rationis suppositiæ: sicut relations similitudinis, æquitatis, paternitatis, & alia, quæ prædicamentales vulgo appellantur, ex suo conceptu formaliter relations rationis suppositiæ sunt, & nihilominus, loquendo absolute, reales relations vocantur: quia fundamenta vnde sumuntur conceptus formales earum: seu potius, quæ per tales conceptus intenduntur ab intellectu nostro cognosci realia sunt, iuxta doctrinam statutam *suprà numer. 17.* Quo etiam iure relations, quibus idem sibi ipsi dicitur simile, & æquale, reales appellari poterunt. Vnde iure potiori relations scientie, & amoris, quibus Deus se cognoscit, & amat, eiusdemq; proinde sunt ad se ipsum, reales, loquendo absolute, dicenda venient, ut confit Ruiz *vbi suprà.* Porro relatio eiusdem ad se ipsum circularis vocari potest, sicut actum eiusdem ad se ipsum *suprà disputat. 8. quest. 3.* circularem vocavimus.

Quomodo autem omnium relationum unus conceptus vniuersalis; atque adeo vniuersus, qualis per definitionem Aristotelicam principio positam exponitur, dari possit, ex doctrinâ generali tradenda *infra diff. 17.* compertum fiet. Vtrum autem ad relationem detur per se motus, necne, alibi est examinandum, vbi de motu sermo sit. Veniamus iam ad agendum de relationibus connexionis, oppositionisque speciatim. Quo tanquam ad scopum potissimum spectat præfens disputatio.

QVÆSTIO II.

Quid si connexio rerum, &
quosuplex?

32 **I**d dicitur vniuersè cum alio quopiam connecti; siue connexum esse, quod ita cum sua natura est colligatum, vt sine eo esse non possit. Vnde patet, connexionem ex suo conceptu actum quemdam esse significabilem per verbum, quo vnum extreum tanquam subiectum cum alio, tanquam cum termino connecti, seu colligari dicitur iuxta doctrinam vniuersalem actum traditam *suprà disput. 8.* Ex quo rursus fit, connexionem omnes conditiones, seu proprietates actus expositas ibi sortiri. Est autem connexionis actus metaphysica adæquatè per identitatem intrinsecus suo subiecto adæquatè. Quato iuxta doctrinam *in ea disput.* traditam *q. 3.* atque adèd relatio quadam cum suo subiecto adæquato adæquatè identificata, iuxta doctrinam *quest. præced.* Vnde connexionis in suo conceptu reali non inuoluit terminum, cum quo siue adæquatum subiectum connecti dicitur, quando subiectum à termino adæquatè distinctum est. Id quod inde monstrandum venit. Nam, vel tale subiectum per suam entitatem præcisè est impotens esse sine tali termino, vel non? sed per suam similitudinem, & termini entitatem? si primum, per suam entitatem præcisè erit cum termino connexionem, quod ipsum est connexionem eius cum ipso esse adæquatè identificata. Si vero dicitur secundum, talis subiectum cum tali termino connexionem non erit, vt patet; tametsi cum illo connectatur coniunctum ex subiecto, & termino, vt omne totum connectitur cum sua parte, qui est casus exclusus. Constat igitur, connexionem cum suo subiecto adæquato esse adæquatè identificata, quando subiectum à termino adæquatè distinctum est.

33 Dico autem, connexionem adæquatè esse identificatam realiter cum suo subiecto adæquato: quia licet sèpè aliqua res cum alio quopiam connectatur ex suppositione aliquius circumstantiæ extrinsecæ sibi, quo casu talis connexionis cum tali re non est identificata adæquatè. At tunc subiectum adæquatum talis connexionis non sola res, sed coniunctum ex ipsa, & tali circumstantiæ censendum est, cum quo certum est, esse eam adæquatè identificatam realiter; siquidem perinde est, rem ex suppositione circumstantiæ connecti cum termino, atque coniunctum ex re, & circumstantiæ connecti cum termino, vt patet. Cæterum, quia res ex suppositione circumstantiæ potius, quam coniunctum ex re, & circumstantiæ solet plerumque diei connexionem termino; talis connexionis respectu ad tale subiectum actus est metaphysicus semiextrinsecus; id est, inadæquatè tantum identificatus cum illo; cui etiam pròinde contingens erit, quando circumstantia ex quâ etiam ille delimitur, ipsi subiecto fuerit contingens.

34 Dico etiam. Quando subiectum à termino adæquatè est distinctum: quia sèpè etiam idem secum ipso, & totum cum sua parte connecti dicitur (connexione scilicet circulari, iuxta dicenda *postmodum.*) Quo casu subiectum adæquatum connexionis; atque adèd etiam ipsa connexionis abeo indistincta realiter; aut adæquatè; aut inadæquatè identifi-

catur cum termino. Ita tamen, vt connexionis eo solum titulo identificetur cum termino: quia subiectum, cum quo ipsa adæquatè est idem, identificatur cum termino. Vnde rursus apparet de ratione connexionis in vniuersum esse, cum suo subiecto adæquato adæquatè identificari realiter, quâ ratione explicatum est.

Iam vero connexionis in metaphysicam, physicam, & moralem primâ diuisione diuiditur. Connexionis metaphysica est, quâ subiectum ita est colligatum cum termino suæ naturæ, & essentiæ, vt sine illo nullæ potentia possit esse; adèd, vt si esset si non illo, duo necessariò sequentur contradictionia simul vera: quod penitus est impossibile. Hoc pacto connectuntur actio cum effectu per illam facta, & cum principio efficiente: Cognitio omnino infallibilis cum suo obiecto: creatura cum Deo, &c. Connexionis physica est, quâ subiectum ita est colligatum cum termino, vt sine illo naturaliter, & circa miraculum esse non possit; tametsi possit miraculo interueniente. Sic connectuntur ignis cum calore, Sol cum lumine, accidens physicum cum substantiæ, &c. Connexionis denique moralis ea est, quâ subiectum ita est colligatum cum termino, vt sine illo esse non possit, spectato modo, quo cuncta, aut semper, aut ferè semper, aut plerumque solent accidere: tametsi possit absolute: atque etiam spectato iure naturæ. Vnde connexionis moralis varios gradus potest habere, quos ad supremum, medium, & infimum possimus reuocare, quales sunt tres insinuati: supremus scilicet, quando subiectum sic se habet ad terminum, vt in eadem rerum, & circumstantiarum peristasi nunquam sit sine illo. Medius, quando ferè nunquam. Infimus, quando maiori ex parte, etiæ alias tum absolute: tum naturaliter sine illo esse posset. Exemplum sit primi gradus, connexionis, quam habet cum existentiæ Romæ testimonium eorum omnium, qui Romam esse testati sunt. Exemplum secundi connexionis, quam habet indigentia parentis inopis cum largitione munera à filio prædiuite, & probo facienda. Exemplum tertij, preces filij cum re faciliter præstâda à matre.

Porro connexionis metaphysica in ipsis rerum sentiis, in essentialiæ exigentiâ nullâ potentia refragabili, quam illæ habent termini connexionis, fundatur: Connexionis vero physica in exigentiâ naturali, iuridicâ, siue in naturali debito, quo terminus connexionis subiecto conexo debetur, adèd, vt nequeat citra miraculum illi negari; tametsi per miraculum possit: Connexionis vero moralis in propensione, inclinatione, necessitudine, siue propinquitate, quam subiectum alias indifferens respectu termini connexionis præ extremo contradictione habere censetur. Quia tanta esse potest, vt de existentiâ talis contradictioni: ne physicam quidem formidinem, siue suspicione relinquit, vel tanta, vt non relinquit formidinem prudentem, licet relinquit physicam, iuxta primum, & secundum dictorum gradum, vel denique tanta, iuxta tertium, vt locum det, aut suspicione prudenti, aut iudicio minus probabili de existentiâ dicti contradictioni. Pro quo videnda dicta *suprà disputat. 5. & 6.*

Secundò, quilibet conexio ex prædictis in immediatam, & mediatam diuiditur. Immediata est, quando vnum extreum cum alio per se immediatè; seu nullo medio interposito connexionem est. Mediata vero quando

Disp.XIV. De relat. connex.&c. Quæst. II. 399

quando vnum extreum cum alio connectitur per mediam aliquod, aut per plura media interposita. E.g. si A connectitur per se cum B, & B cum C, & C cum D, & D cum E, &c. Connexio, quam A habet cum B immediata est, sicut, & quam habet B cum C, & C cum D, & D cum E &c. quam vero habet A cum C, cum D, cum E &c. mediatam est: sicut & quam habet B, cum D, cum E &c. necnon, quam habet C cum E &c. Ex quo patet primum, connexionem immediatam vno tantum modo, sive vno tantum gradu posse esse talem; mediatam vero multis: quia potest esse magis, aut minus mediatam; sive remota in quouis gradu numerabiliter, nempe in secundo, in tertio, in quarto, & ita deinceps. Secundum patet, quomodo series, sive progressio continua connexionum, terminorumque conexorum possit compendi, si A cum B, B cum C, C cum D, D cum E & ita deinceps connectantur. Tertiù patet, seriem conexorum continuam aut posse excogitari ab utraque parte infinitam, aut ab utraque finitam, aut ab alterutra infinitam, finitamque à residua. Quæ autem ab utraque parte est finita, aut potest esse circularis, vt si in hac connexionum serie A B C D E, E immediate connectatur cum A, cuius remotissimam terminat connexionem; aut potest esse non circularis, vt si E in assignata serie cum nullo alio termino connectatur. Vtrum autem series connexionum ab uno latere, vel ab utroque infinita possibilis sit, suo loco determinabitur.

38 Tertiù, diuiditur connexiones quævis in mutuam, & non mutuam. Mutua est, quando vnum extreum cum alio, & vicissim hoc cum illo connecta sunt. Non mutua vero, quando vnum extreum cum alio connexionem est; sed non est conuerto. Connexio autem mutua; aut potest esse immediate talis, vt si A cum B, & B cum A immediate connecta sunt; aut potest esse talis mediata, vt si A mutuò immediatè connectatur cum B, & B similiter cum C, quo casu A, & C mutuò mediata connecta erunt; aut potest esse talis partim immediata, partim mediata, vt in omni serie circulari alias non mutuò connexionum contingit. Si enim in illa serie A B C D E, E connectatur immediatè cum A, connecto secum remotissimè, A, & E partim immediatè, & partim mediata mutuò inter se connecta erunt.

39 Quartò, connexiones metaphysicas in circularem, & rectam est diuidenda, iuxta divisionem actus circularis, & recti traditam *disputatione 8. quæst. 3.* Circularis dicitur ea, quæ vnumquodque secum ipso connexionem est; tum etiam ea, quæ totum quodvis connexionem est cum qualibet suarum partium, à qua inadæquatè tantum distinguitur. Recta vero dicitur ea; quæ quodvis subiectum cum termino adæquate à se distinctè connexionem est; idque sive subiectum, & terminus per nostram rationem; sive realiter distinguuntur. Dari quippe formalitates suopte conceptus connexas cum aliis, à quibus non distinguuntur realiter, sed per nostram rationem, tantum indubitatum est, vt ex dicendis apparebit.

40 Quintò, connexiones sumpta vniuersali, alia est secundum esse quiditatuum; sive subiecti; sive termini; alia secundum esse existentiale; alia secundum utrumque esse. Quocircum nouem imprimis combinationes faciendæ veniunt. Quiditas enim subiecti connecti potest cum quiditate termini, aut cum existentia termini; aut cum utraque. Ecce tres; similiterque existentia subiecti, vnde alia tres; similiterque coniunctum ex quiditate, & existentia subiecti, vnde tres reliqua. Et quoniam tam quiditas, quam existentia sive subiecti, sive termini aut abso-

luta, aut conditionata esse potest, iuxta doctrinam late traditam *disputatione 10.* hinc crescent combinationes; atque adeò connexionum genera usque ad 225. in quibus prolixè recensendis non est, cur immorari: id enim facile praestabit quisque versatus in combinando. Appello autem impræsentiarum esse quiditatuum, & quiditatem sive subiecti, sive termini, quamlibet veritatem spectantem ad statum quiditatuum eorum; sive ad existentiam; sive ad passiones eorumdem pertineat illa. *Esse* vero existentiale, & existentiam dico, quamlibet similiter veritatem pertinentem ad statum ipsorum existentiale, iuxta dicta *loci citato.* Idque sive subiectum, aut terminus connexionis sit quid positiuum, cui formaliter, & propriè conuenit habere quiditatem, aut existentiam, aut utrumque, sive sit quid negativum, cui tantum per quandam æquivalentiam id conuenit, iuxta dicta *disputatione 9. quæst. 3.* de quo etiam *disputatione 10.* plura sunt dicta, quæ ad rem recolenda.

Hinc sextò, connexiones sumpta vniuersali subiecti ad terminum esse potest, aut respectiuè ad idem tertium, in quo ambo esse, sive habere suum esse dicuntur, aut respectiuè ad diuersa: nimirum respectiuè ad eundem statum, aut ad diuersos; ad idem tempus, aut ad diuersa, ad eundem locum, aut ad diuersos; ad idemque subiectum, aut ad diuersa, quippe esse, sive habere suum esse dicuntur in aliquo statu, in aliquo tempore, in aliquo loco, aut etiam in aliquo subiecto, sumpto subiecto vniuersali pro quoquis alio tertio, aut pro subiecto prædicationis, quod tertium vniuersalissimum est; in quo prædicatum, quod ad rem attinet, dici potest siveque dicitur habere suum esse.

Vnde itidem multæ aliae combinationes; atque multa connexionum genera pullulant, quas numerare opus non est. Sat sit scire, e.g. fieri posse, vt A prout habens esse in statu existentiali connectatur cum B prout habente esse in eodem statu existentiali, aut in diuerso; nempe in quiditatuo: primumque enierit, si A non possit existere, quin existat B: secundum, si A non possit existere, quin B sit possibile; aut sit tale, vel tale quid ex suo concepitu obiectuo. Tum fieri potest, vt A prout habens esse in tempore præsente connectatur cum B prout habente esse in eodem tempore aut in diuerso: nempe in præterito, vel futuro. Primumque enierit, si A nequeat existere in tempore præsente, quin in eodem existat B. Secundum, si A nequeat existere in tempore præsente, quin B vel exiterit in tempore præterito, vel sit exitarum in futuro. Tum fieri potest, vt A prout habens esse in hoc loco connectatur cum B prout habente esse aut in eodem, aut in alio. Primumque enierit, si A nequeat existere in hoc loco, quin in eodem existat B. Secundum, si A nequeat existere in hoc loco, quin existat B in aliquo alio. Tum denique fieri potest, vt A prout habens esse in hoc subiecto connectatur cum B prout habente esse aut in eodem, aut in alio: primumque enierit, si A nequeat conuenire huic subiecto, idque sive intra statum quiditatuum, sive intra existentiale, quin conuenit eidem B pariter, aut quiditatue, aut existentiale. Secundum. Si A nequeat conuenire huic subiecto, quin alteri subiecto conuenit B. Similiterque in reliquis casibus residuarum combinationum, quas multas esse constat ex dictis, philosophandum est. Ex quibus omnibus satis appetet, quid sit connexionis rerum, & quinplex.

QVÆSTIO III.

Quid sit oppositio rerum. Et
quorūplex?

43 **A** Ristot. in lib. *Prædicam. cap. 11.* Vbi de iis
quatuor genera oppositorum expouit. Alia enim,
inquit, opponunt relatiū, ut duplū, & dimi-
diū; alia contrariū, ut bonū, & malū; alia
priuatiū, ut viūs, & cæcitas; alia contradictriorū, ut
affirmatio, & negatio; sive, ut esse, & non esse. Quid
vero sit oppositio in genere non definit Philo-
sophus.

44 **Q**uam, ut ego definiam suppono, ea vniuersē
dici opponi, sive opposita esse, quorum vnum ita
aduerterat alteri, sive ei repugnat, ut simul cum
illo esse non possit. Ex quo patet, oppositionem
ex suo conceptu actum quendam esse significabi-
lem per verbum, quo vnum extremum tanquam
subiectū alteri tanquam termino, ita aduersari,
& opponi dicitur, ut ambo simul esse non pos-
sint; sed sit necesse, alterum non habere esse, si
alterum habet, & vice versa, consentaneū ad do-
ctrinam vniuersalem actum traditam *suprā dispu-
tatione 8.* Que subinde oppositioni conuenit
quatenus actus est. Vnde etiam appetit oppo-
sitionem relationem quamdam esse ex conceptu
suo formalī, iuxta dicta *q. 1.* huius disputa-
tionis.

45 Hinc autem fit primū, oppositionem necessariū
esse mutuā, ut est distinctio, dissimilitudo, inæqua-
litas, & alia huiusmodi, necesse quippe est, ut B non
possit esse simul cum A, si A non potest esse simul
cum B; sicut necesse est, ut B sit distinctio ab A,
aut ei dissimile, aut inæquale, si A est distinctio ab B,
aut ei dissimile, aut inæquale, prout *infra q. 4.* ex-
pliatio montrabitur. In quo oppositio differt a
connexione, quæ plerumque est non mutua, ut con-
stat ex dictis *q. 2.*

46 Secundū fit, oppositionem actum quendam esse
metaphysicum semiextrinsecum respectu vniuersi-
usque ex extremis oppositis; sicut est distinctio res-
pectu vniuersiisque ex extremis distinctis, dissimili-
tudo respectu vniuersiisque ex extremis dissimili-
bus, & ceteri huiusmodi; & consequenter re-
lationem semiextrinsecam esse, sive partim cum suo
subiecto identificatam, & partim ab illo distinctam; In
conceptu enim eius reali ambo extrema oppo-
sitionis includuntur ut minimum: atque ita, dum
vnum eorum tanquam subiectū alteri ut termino
opponi dicitur, actus hic oppositionis, non solum
cum suo subiecto adæquatosed etiam cum suo ter-
mino est identificatus realiter; in quo etiam ab actu
connexionis discriminatur, qui solum cum suo sub-
iecto adæquato, non item cum suo termino, quando
hic a subiecto distinguitur est identificatus realiter,
ut vidimus *q. 2.*

47 Dico autem conceptum realem actus, seu rela-
tionis oppositionis ambo extrema opposita, ut mi-
nimum includere in suo conceptu reali: quia sæpe
sit, ut aliquam aliam præterea circumstantiam inclu-
dat. Quia sicut sæpe res aliqua cum aliā quipam
connexa est, non absoluē; sed ex suppositione ali-
cuius circumstantia; quo casu nequit non talis cir-
cumstantia in conceptu reali talis connexionis inclu-
di, iuxta dicta *q. 2.* ita etiam sæpe res aliqua al-

teri cuiuspiam est opposita, non absoluē; sed ex sup-
positione alcius circumstantia; quo etiam calu ne-
quit non talis circumstantia includi in conceptu reali
tali oppositionis, ut patet.

Includuntur autem in conceptu reali oppositio- 48
nis extrema opposita, non quoad esse, secundum
quod sunt opposita; (siquidem verum est, ea esse
opposita, cum non sit verum, habere illa tale esse,
hoc ipso, quod sunt secundum illud opposita, ut
pater) sed quod aliud esse quidditatuum sui, à quo
habent vt sunt opposita secundum illud. e.g. A, & B
opposita secundum vtriusque existentiam, non
componunt suam oppositionem prout habentia ex-
istentiam; (siquidem verē habent ambo illa inter se
oppositionem; cum tamen verē non habeant am-
bo illa existentiam: imd neque possint habere) sed
prout habentia talen essentiam, à quā habent, ut
ambo simul non possint existere. Et in cætens
pariter.

Quod autem relatio oppositionis fit semieextrin- 49
se modo dicto inde probatur. Primi: quia tales
citra dubium sunt relationes distinctionis, dissimili-
tudinis, inæqualitatis, & alia huiusmodi, quibus
aperte assimilantur. Secundi: quia si relatio oppo-
sitionis esset identificata adæquata cum subiecto re-
lato, quodis ex extremis oppositis titulo oppositio-
nis esset intrinsecè connexum cum quiditate alterius,
ipsamque exigeret essentia, iuxta doctrinam
demonstrandam *q. 4. propositi 17.* Hoc autem,
quis non censat absurdum? siquidem talis connec-
tionis, & exigentis nullum extat indicium, & Deus
titulo oppositionis, quam habet cum altero Deo
chimerico, cum eius quiditate connexus non est, ut
suo loco ostendamus, quod manifesto argumento est, ex
titulo oppositionis non nasci talem connexionem,
uti deberet, iuxta *propositi citaram*. Si relatio oppo-
sitionis esset identificata adæquata cum subiecto re-
lato, ut *ibi* videbimus.

Iam vero oppositio sumpta vniuersē in contra-
dictorian, & contrariam venit imprimis dividenda.
Contradictriorū est, quā duo quæque extrema op-
ponuntur, quorum vnum est negatio alterius. Con-
traria, quā opponuntur duo quæque, vel plura ex-
tremæ, quorum nullum est negatio alterius, sive
ea sint positiva, sive negativa, sive mixta. Ex quo
patet, omnes omnino oppositiones ad ista duo
membra reduci. Oppositio enim priuatiua reduci-
tur ad contradictriam; relativa autem ad con-
trariam.

Nam oppositio priuatiua, & contradictria dum-
taxat differunt penes connotationem subiecti apti,
vel inepiti ad habendum earum positivum extre-
num, iuxta dicta *disp. 9. q. 4.* de discrimine priuati-
onis, & negationis. Quā proinde connotatione pra-
cisa in eamdem oppositionem, nimirum contradic-
triam recidunt amba; siquidem amba cum extre-
ma ita se habent, ut vnum sit negatio alterius. Op-
positio vero relativa aliud non est ab oppositio-
duarum relationem, quarum neutra est negatio al-
terius respectu ad idem subiectum, quo nihil de-
sideratur, ut ea sit oppositio contraria, iuxta defini-
tionem datam: siquidem extrema correlativa non
ob aliud relatiū opponi dicuntur, nisi quia rela-
tiones ambo alteri eorum simul conuenire non
possunt. e.g. pater, & filius idcirco relatiū opponi
dicuntur, quia paternitas, & filiatio in illis repa-
rata in eorum alteri simul reperi non possunt. Non
enim potest pater esse etiam filius filiatione repa-
rata in filio, aut filius esse etiam pater paternitate repa-
rata in parte: quia pater esset filius sui tanquam di-
stincti

Disp.XIV. De relat.connex.&c. Quæst.III. 401

stincti à se, & filius esset pater sui tanquam distincti à se quod planè répugnat: hos namque effectus formales præstant subiectis, quibus insunt hæ relations. Quod ipsum est illas respectiū ad idem subiectum contrarii esse positas.

52 Et hæc oppositio relationum in omnibus omnino extremis correlatiū inuenit, ut ex se patet; siue relationes eorum dissimiles inter se sint, vt in exemplo posito, siue sint similes, vt sint relationes æquitalitatis, inæquitalitatis, similitudinis, dissimilitudinis, aliæque huiusmodi extremorum æqualium, inæqualium, similiū, dissimiliū, & huiusmodi cæterorum. Quando verò relations extremorum correlatiū dissimiles sunt inter se, alia insuper relativa oppositio solet in illis reperi, quatenus in alterutro talium extremorum non solum coniungi non possunt eadem numero relations amborum; sed neque coniungi possunt alia illis similes, eademve secundum speciem; idem enim homo non solum non potest esse pater, & simul filius eadem numero filiatione, quam habet suus filius; sed nec potest esse absolutè respectu eiusdem simul pater, & filius. Similiter neque idem ens respectu eiusdem potest esse simul causa, & effectus; nec eadem quantitas respectu eiusdem simul dupla, & dimidia; aut totum, & pars. Pariterque euenit in aliis huiusmodi correlatiū.

53 Quæcum ita sint, oppositionem priuatiam sub contraria, relatiā autem sub contrariā comprehendens deinceps, quoties aliud non notauerimus expreſſe, vt vniuersaliter, & expeditius oppositionem scientiam texamus. Quomodo autem negatio quævis, tametū re ipsa sit nihil, extremum nihilominus oppositionis contraria; atque etiam contraria dicatur ex dictis *suprà disputat.* 9. quæſt. 3. circa finem, & quæſt. 5. *proposit.* 8. comperit est. Quibus positis, pergamus iam ad alias eam diuisiones.

54 Secundū itaque venit diuindenda oppositio, quemadmodum quæſt. 1. diuisa est connexio, in metaphysicam, physicam, & moralem. Oppositio metaphysica est, quæ extrema opposita ita sibi aduersantur, vt nulla omnino potest possint simul esse; adèò vt si essent simul, duo necessarii sequentur contraria simul vera. Quod prorsus impossibile est. Oppositio verò physica est, quæ extrema opposita ita sibi aduersantur, vt naturaliter, & citra miraculum simul esse non possint. Oppositio denique moralis ea est, quæ extrema opposita ita sibi aduersantur, vt non possint esse simul, spectato modo, quo cuncta, aut semper, aut fere semper, aut plerumque solent accidere: Vnde oppositio moralis varios gradus potest habere, quos ad supremum, medium, & infimum reducere possumus, iuxta dicta de connectione *num. 35. & 36.* quæ pariter oppositioni, siue proportione seruatā, applicanda sunt. Sed est adnotandum, oppositionem contrariaū dumtaxat, posse metaphysicam esse, vt constat. Vnde in rigore diuiso facta soli oppositioni contrariae conuenit, quæ aut metaphysica, aut physica, aut moralis, esse potest.

55 Tertiū, oppositio aut inter duo tantum extrema, aut inter plura potest esse. Et quidē oppositio contraria inter duo tantum censetur semper esse, quorum unum negatio alterius est, siue ea sint incomplexa, siue complexa, seu composta ex pluribus; siue ambo sint determinata, siue alterum vagum, vt fieri potest. Oppositio verò contraria tum inter duo tantum, tum inter plura extrema esse potest, quorum singula singulis mutuò opponantur. Dum enim

vnum extremum collectioni plurium inter se non oppositorum, aut alicui eorum vagè opponitur, talis oppositio inter duo tantum extrema censetur esse, quorum alterum simplex, & alterum complexum, seu compositum ex pluribus sit; siue, quorum alterum est determinatum, & alterum vagum, aut quorum utrumque vagum est. Tot enim modis potest dari contraria oppositio.

Quarto. Oppositio sumpta vniuersè alia esse potest quoad esse quiditatuum extremorum oppolitorum, alia quoad esse existentiale; alia quoad utrumque. Quocirca nouem imprimis combinationes faciendæ veniunt, quando extrema opposita sunt duo. Potest enim quiditas primi opponi quiditatē secundi; aut existentia, aut utriusque; similiterque existentia primi, coniunctumq; ex quiditate, & existentia eiusdemque nouem dictæ combinationes resultant. Et quoniam tam quiditas, quam existentia extremorum oppositorum aut abfoluta, aut conditionata esse potest, hinc crecentur combinationes; atque adeò oppositionum genera, vñque ad 225, vt dicebamus in simili n. 40. Vbi etiam, quid per esse quiditatuum, & quiditatem extremi oppositionis tum negatiū, tum positivi veniat intelligendum in simili expositum est. Quod si verò extrema oppositionis non duo tantum; sed plura sint, crescent profecto combinationes, generaque oppositionum commemorata proportionatè ad numerum extremorum, vt constat.

Adnotare tamen oportet circa hanc diuisionem, plerasque earum oppositionum, quæ per illam re-censemur a cognoscientibus per proprias species non esse conceptibiles: quia extrema, in quibus consistit solum per species alienas conceptibilia sunt; vnde nec sunt oppositiones veræ formaliter: sed tantum per æquivalentiā. Quod utriusque euenit, quoties alterum ex extremis oppositionis quiditas aliqua ficta est (vt est in plerisque: siquidem ex extremis oppositis, quæ talibus alterum sit fictum necesse est, vt constat.) A cognoscientibus quippe per proprias species nulla quiditas ficta concipi potest: vt pote necessariò inuoluens identitatem, aut distinctionem fictam non conceptibilem ab illis, iuxta doctrinam stabilitam *disp. 10. 11. & 12.* vnde plena huius adnotacionis intelligentia petenda est.

Quinto oppositio extremorum sumpta vniuersè, 57 aut potest esse respectiū ad idem tertium, puta statum, tempus, locum, aut subiectum, in quo ea dicantur non posse simul esse: siue habere simul suum esse: aut potest esse respectiū ad diuersa. Vnde multæ itidem alia combinationes, multaque subinde genera oppositionum resultant, vt dicebamus in simili de connectione *num. 41.* Itaque oppositionis extrema imprimis possunt esse opposita quoad existentia utriusque, atque adeò respectiū ad eundem statum existentiale; insuperque quoad existentiam utriusque, aut in eodem tempore, aut in eodem loco, aut etiam in eodem subiecto. Deinde possunt esse opposita quoad existentiam vnius, & quiditatem alterius; atque adeò respectiū ad diuersos status, scilicet existentiale, & quiditatuum. Præterea possunt esse opposita quoad existentiam vnius in tempore, aut in loco, aut etiam in subiecto A, & existentiam alterius in tempore, aut in loco, aut etiam in subiecto B; atque adeò respectiū ad diuersos status, &c. omni facta combinatione terminorum, quorum mentionem fecimus n. 56.

Est tamen adiutendum, et si oppositione contraria possint extrema aliqua opposita esse respectiū ad quævis diuersa tertia commemorata: oppositione

tamen contradictoriā nullatenus posse, nisi respectiū dumtaxat ad vnum, & idem, siue illud sit status, siue tempus, siue locus, siue subiectum: quia extre-
mum positivum, & eius negatio eatenus contradic-
toriā opponuntur, quatenus extreum positivum
per siū negationem in dō omnino remouendū ve-
nit formaliter, ybi habet esse, non aliud. Itaque
negatio Petri remouens Petrum ab statu existentia-
li absoluto tantum opponit contradictoriē ipsi Pe-
tro, prout habente esse in statu existentiali absoluto,
non verō prout habente esse in statu quiditatu-
o, aut in existentia conditionate. Quocirca hā pro-
positiones contradictoriē opponuntur. *Petrus est
existens: Petrus non est existens; sicut neque
haec: Si Petrus extiterit existens: Petrus non existens.*
Tamen si omnes nihil importent aliud à Petro, &
negatione eius. Quia scilicet in duabus prioribus
Petrus, & eius negatio pertinent ad eundem statu-
m: In quatuor autem posterioribus ad diuersos:
similiterque, immo, & posterioriū negatio remouens
quidipiam positivum ab hoc tempore, aut ab hoc lo-
co, aut ab hoc subiecto solūm opponit contradic-
toriē tali positivo, prout habent esse in eodem
tempore, aut loco, aut subiecto; non verō prout ha-
bent esse in aliis distinctis, vt est notum.

60 *Sexto: oppositio sumpta vniuersē alia dici potest
recusans medium, alia verō admittens medium inter
extrema opposita. Sunt namque quādam extrema
opposita, inter quae non datur medium; quādam ve-
rō inter quae datur, vi phrasis est Arist. tum *loci ci-
tato supra*, tum *alibi*. Dicitur autem, inter ea extre-
ma opposita non dari medium, quae non possunt
simul esse, vt neque possint simul deesse; sed alterum
esse, alterumque deesse necesse est. Inter ea verō ex-
trema opposita dicitur medium dari, quae ita non
possunt esse simul, vt nihil yetet, simul deesse: proin-
de que necesse non est, alterutrum esse. Et quidem
omnis oppositio contradictoria recusans medium
inter extrema opposita est: quia ex duobus quibus-
que extremis contradictoriis, alterum esse, & alterum
non esse, siue alterum verum, & alterum fallum esse,
necesse est. Ob id enim in omnium ore circumfer-
tur, inter duo contradictoria non dari medium. Oppo-
sitionum verō contrariarum quādam sunt, qua
recusant, & quādam, quae admittunt medium inter
extrema opposita. Recusant, quae inter hac extre-
ma inueniuntur idem, & distinctum, simile, & dis-
simile, aequalē, & inaequalē, par, & impar, aliaque
huiusmodi: siquidē necesse est, vt quodvis ens col-
latum cū alio, aut idem cū illo sit, aut ab eo distin-
ctum, vt quāvis qualitas cum aliā collata aut sit ei simi-
lis aut dissimilis. Pariterq; vt quāvis quantitas al-
teri sit aut aequalis, aut inaequalis: demū, vt quilibet
numerus, aut sic par, aut impar &c. Admittunt autem
medium oppositiones, quae inueniuntur inter extre-
ma ista. Album, & nigrum; calidum, & frigidum; assentiens, & dissentiens; volens, & nolens, &
si. nilia; siquidē possibile est, vt subiectum quodvis
neque sit album, neque nigrum. Tum neque sit
calidum, neque frigidum. Tum neque sit assen-
tiens, neque dissentiens. Tum denique neque sit
volens, neque nolens &c. Per quā omnia satis vi-
detur explicatum, prout ad praeſentem questionem
attinet, quid sit oppositio rerum, & quotuplex.*

Q V A E S T I O IV.

*Quānam propositiones evidentes, aut aliās
certā, seu perse nota, seu demonstrata ex ter-
minis huius disputationis in superioribus ex-
positis elicantur, tum inter se, tum cum ter-
minus precedentium collatis.*

Dico elici, quae sequuntur.

Propositio 1.

Connexionem, aut non mutuam, aut mutuam 62
esse, possibile est.

Supponimus *id q. 1. n. 38.* modò affirmamus,
& ostendimus Quia imprimis nihil est, quod yetet,
posse vnum esse sine alio, tamen si hoc sine illo esse
non possit, siquidē Deus sine creaturā esse potest;
tamen si creatura non possit esse sine Deo, vt est cer-
tissimum; passimque occurunt similia exempla.
Deinde: quia neque est aliquid, quod yetet, ita esse
extrema aliqua inuicem colligata, vt neutrum pos-
sit sine altero esse, vt cernitur in diuinis personis, in
essentiis, & proprietatibus, in aliisque huiusmodi,
aut circa dubium possibilibus, aut etiam existentibus.

Propositio 2.

Impossibile est, vt consortium quodvis vnius ex- 63
tremi cum alio mutuum non sit.

Est clarum: quia quodvis consortium vnius extre-
mi cum alio quādam est ambōrum coniunctio,
sive simultaneitas, sive societas, vt est notissimum
Repugnat autem, duo esse coniuncta, aut esse sim-
ul, aut inter se associata; quin vnum cum altero,
& hoc vicissim cum illo aut coniunctum, aut simul,
aut associatum sit, vt patet.

Vnde constat, consortium vnius extreimi cum alio 64
necessario esse mutuum, sive sit consortium eorum
quoad esse existentiale, quod coexistential dicitur,
sive sit quoad esse quiditatum, & vtrumque sive
absolutum, sive conditionatum. Tum, sive sit con-
sortium quoad esse ciudem rationis in utroque ex-
tremo repertum, sive quoad esse vnius rationis in
uno, & alterius in altero.

Propositio 3.

Quā ratione vnum extreum alteri opponitur, 65
eadem cum negatione eius, sive cum eius contradic-
torio connexum est.

Est clarum ex ipsis terminis, insuperque demon-
stratur. Primo: quia esse vnum extreum alteri op-
positum; est non posse esse simul cum illo per dis-
tinctionem expostam *q. 3.* Non quā autem esse simul
cum illo idem est, ac non posse esse, quin illud non
sit; quod ipsum est non posse esse sine illius ne-
gatione atque adeo cum illius negatione con-
nexum esse. Secundū: quia si extreum alteri
oppositum cum negatione eius connexum non
est, absque tali negatione esse posset, hoc autē ip-
sum est posse illud esse simul cum talis negationis
contradictorio, quod alterum extreum est; & con-
sequenter non esse illud oppositū alteri extremo, cui
est oppositū, vt supponitur. Quod est chimericum.

Ex hāc propositione constat. Si vnum extreum 66
metaphysicē est alteri oppositum, metaphysicē quo-
que

que connexum cum negatione eius ; pariterque, si physice tantum , aut moraliter est oppositum, physice tantum , aut moraliter erit connexum.

66 Et tamen animaduertendum, connexionem, quam habet extremum quodius cum negatione sui oppositi ; et adæquatæ intrinsecam per identitatem non esse; sed semieextrinsecam : quia fundatur in oppositione, quam habet cum extremo contradictrio tali negationis , quæ semieextrinseca ipsi est, ipsumque extremum quodius eius esse quiditatum inuoluit in suo conceptu reali, ut vidimus quæst. 3. quod idem esse quiditatum proinde inuoluit etiam in suo conceptu reali dicta connexionio. Itaque pono A, & B esse opposita quoad virtusque existentiam , & dico, quemadmodum A, & B in conceptu reali talis oppositionis includuntur, non prout existentia ; sed prout habent talem essentiam , à quâ habent , ut simul existere non possint , prout *ibidem* statutum est ; si etiam A, & B non prout existentia sed prout habentia eamdem essentiam includuntur in conceptu reali connexionis, quâ quodius eorum est connexum cum negatione alterius , sine illaque proinde existere nequit.

66 Ex quâ doctrinâ inferemus suo loco ; connexionem, quâ Deus connectitur cum negationibus chimerarum, quibus quoad existentiam suapte essentia oppositum est, ut sunt peccatum proprium , secundus Deus , & similes, non esse adæquatæ intrinsecam ipsi Deo ; sed partim extrinsecè desumptam à veritatibus quiditatiis , seu obiectu, quas iesentaliter , & de suo habent tales chimeræ. De quo ibi plura.

Propositio 4.

68 Quâ ratione unum extremum cum altero connexum est, eadem eius negationi , siue eius contradictrio oppositum est.

Est clarum : quia extremum connexum cum altero eo ipso sine illo esse non potest, iuxta definitionem datum quæst. 2. Hoc autem ipsum est non posse esse cum eius contradictrio ; atque adeò illi oppositum esse iuxta definitionem datum q. 3.

69 Ex hac propositione inferitur, si unum extremum metaphysicè est cum alio connexum, metaphysicè quoque esse oppositum contradictrio eius; physice autem si physice , moraliter , si moraliter.

Propositio 5.

70 Oppositionem esse non mutuam impossibile est. Necessariò enim est mutua.

Statuimus hoc quæst. 4. num. 45, explicatiùs hic monstraturi. Ponamus enim , si fieri potest, extreumum A quoad existentiam oppositum esse extremo B, non tamen è conuerso (idem quippe est , quod ad rem attinet , de oppositione quoad existentiam, ac de aliis omnibus, ut patet.) Fiet utique inde primum, extremum B posse coexistere extremo A, ut potest ei non oppositum quoad existentiam, quin posse extremum A coexistere extremo B, ut potest oppositum ipsi quoad existentiam. Quod est extremum B posse coexistere extremo A coexistentiâ non mutuâ, contra *proposit. 4.* Secundò fiet , existente extremo A , posse quoque existere extremum B , ut potest illi quoad existentiam non oppositum ; atque ita extremum A extremo B oppositum quoad existentiam absque negatione existentiæ eius existere posse ; proindeque cum tali negatione connexum non esse quoad existentiam, contra *propositionem 3.*

Repugnat ergo , oppositionem quoad existentiam extreimi A cum extremo B, & consequenter quamlibet aliam esse non mutuam. Quod erat demonstrandum.

Propositio 6.

Positio cuiusvis ex extremitatibus contradictionis suo-⁷¹ pte conceptu formalis est alterius exclusio , sive defectus. Et è conuerso, cuiusvis exclusio, sive defectus formalis est alterius positio.

Ita omnes : quo verò pacto vera sit & intelligenda *propositio hæc disputatione 9. quæst. 5. proposit. 2.* notauiimus.

Propositio 7.

Quoties duo aliqua extrema connexionem inter ⁷² se habent , eorum contradictionia inuersam connexionem habere necesse est.

Est dicere. Si A connectitur cum B necesse est, ut contradictriorum ipsius B connectetur cum contradictionis ipsius A. Si enim A nequit esse sine B, necesse est, ut deficiente B , deficiat A ; hoc autem ipsum est , defectum ipsius B , qui est contradictionis eius, sine defectu ipsius A, qui etiam est eius contradictionis, esse non posse; atque adeò cum illo connexum esse.

In hoc certissimo principio fundatur regula illa ⁷³ Logicorum. *Quoties est bona consequentia à contradictionis consequentis, ad contradictionis antecedentis est etiam bona.* Nam tunc est bona consequentia, quando antecedens est connexum cum consequente, quo casu , cùm nequeat non itidem contradictionis consequentis esse connexum cum contradictionis antecedentis , iuxta præsentem propositionem nequit non esse itidem bona consequentia à contradictioni consequentis ad contradictionis antecedentis.

Habet autem *propositio locum intra quodius genere* ⁷⁴ nus connexionis seorsim, metaphysicæ scilicet, physice, & moralis. quidem, ut, quam connexionem inter se habent , rema vel metaphysicam, vel physicam, vel moralem, eamdem inuersâ vice inter se habeant contradictionia eorum. Vnde planè sequitur : si duo quæpam extrema mutuo inter se conexa sint aliquo genere connexionis, & eorum contradictionia mutuo inter se connexa esse eodem connexionis genere.

Argui tamen potest contra propositionem hoc ⁷⁵ modo. Quando contradictionum extremitatibus connexionem alterius cum ipso extremo , cuius est contradictriorum connexum est suopre conceptu , ut sèpè euenit , cùm tale contradictriorum chimericam est, iuxta doctrinam latè traditam *disputatione 11.* tunc non est necesse, ut tale contradictionum cum contradictrio alterius extremitati habentis connexionem connexum sit : Igitur propositione data non est viuensaliter vera. Consequentia est bona, & antecedens videtur certum : quia quantumvis. A sit connexum cum B , si tamen contradictionum ipsius B cum ipso B connexum est suopre conceptu , opus non est , quod contradictionum ipsius B connexum sit cum contradictrio ipsius A. Cuius ratio conspicua est : quia inuersa connexionio , quam habent contradictionia extremitatum inter se connexionum , tunc solum necessariò datur, quando per contradictionum extremitatibus terminantibus connexionem alterius simpliciter , & vnde quaquæ excluditur ; atque adeò deficit tale extreumum;

mem; tunc enim necesse est, quod deficiat alterum, & consequenter, quod adhuc eius contradictriorum: in casu vero proposito per contradictriorum extremi terminantis connexionem alterius non excluditur; atque adeo nec deficit extreum ipsum simpliciter, & vndequeque: quia ita deficit, ut etiam adit, eo quod ita per tale contradictriorum tanquam per sibi oppositum destruitur, ut simul per idem tanquam per connexum adstruitur.

77 Repondeo, in propositione data de contradictriorum simpliciter talibus sermonem esse; atque ita vniuersaliter esse veram: quia contradictroria simpliciter talia ea sunt, quae simpliciter, & vndequeque excludunt extrema, quibus contradicunt, quoties autem contradictriorum extremi terminantis connexionem alterius simpliciter, & vndequeque excludit ipsum extreum, cui contradicit; impossibile est adeo tale contradictriorum, quin adit quod contradictriorum alterius extremi habentis connexionem; proindeque non potest non illud cum hoc connexum esse, ut propositio data fert; in ipsoque argumento opposito planè supponitur. Ceterum, contradictriorum chimericorum, de quo in eo sermo est, non simpliciter sed secundam quid tamum est contradictriorum extremit, cui contradicit; atque adeo licet sit contradictriorum extremi terminantis connexionem alterius, non opus est, quod si connexum cum contradictrio alterius extremi habentis connexionem, ut bene per argumentum ipsum probatur. Ex quibus pater, nihil per illud derogari propositioni nostra.

78 Ex cuius tamen doctrinā venit colligendum pro multis casibus, qui fors occurrit, regulam illam Logicorum. A contradictrio consequentis bona argumentationis ad contradictriorum antecedentis arguitur bene, quod vniuersaliter sit vera, de contradictrio consequentis simpliciter tali, esse dumtaxat intelligendam. A contradictrio enim chimerico consequentis cum ipso consequente connexo, quod tale est secundum quid, ad contradictriorum antecedentis non bene arguitur, ut argumentum factum probat. Pro cuius maiore intelligentia, quae supra dicta sunt in simili d. 3. & disp. 9. q. 3. proposit. 1. videri possunt.

Propositio 8.

79 Vnum ens sapè est connexum quoad existentiam cum alio ente prout existente.

Ita enim connectitur omne ens ab alio cum aliquā causā effectuā sui; & omnis actio cum termino per illam factō, & omnis vno cum extremis, quae vnit, & vniuersē omnis modus physicus cum subiecto, cuius est modus, ut in confessō est apud omnes. Nec solum metaphysicā connexionē, ut in exemplis datis evenit; sed etiam physicā tantum, aut morali est vnum ens sapè quoad existentiam connexum cum alio, prout existente, ut cunctis manifestum est, sexentisque exemplis potest ostendī.

Propositio 9.

80 Vnum ens sapè est oppositum quoad existentiam alterius enti prout existenti.

Sic enim opponuntur asensus, & dissensus; amor, & odium; volitio, & nolitio; ciudem obiecti, & subiecti. Sic peccatum, & gratia; calor, & frigus; albedo, & nigredo respectuē ad idem subiectum. Tum similitudo, & dissimilitudo; aequalitas, & inaequalitas, & alia innumera, ut cunctis est notum; idque, aut metaphysicā oppositione, aut tamē physicā, vel morali.

Propositio 10.

Nulla negatio quoad existentiam cum aliquo ente prout existente distinco à Deo connexa est.

Quo pacto per quamdam solum aequivalentiam dicantur verē negationes existere suppono explicatum superius disp. 9. q. 3. & consentaneū ad doctrinā traditam ibi loquor semper de negationum existentiā.

Igitur nullam negationem earum, quae verē existunt, aut possunt, potueruntve existere in sensu supposito, sive possibilium, sive impossibilium entium sint negationes (de iis enim omnibus loquor) connexam esse quoad existentiam cum aliquo ente, prout existente distinco à Deo, certum secundum fidem est: quia certum est secundum fidem, nullum ens distinctum à Deo existisse ab aeterno; & consequenter omnes negationes omnium entium distinctorum à Deo ablique vlo coram prout existente ab aeterno existisse. Quod ipsum est, nullam ipsam, quoad existentiam cum vlo ente prout existente distinco à Deo connexam esse.

Propositio 11.

Sapè vnum, ens quoad existentiam cum aliquo ente negatione prout existente connexum est.

Quoties enim vnum ens quoad existentiam alterius enti prout existenti oppositum est, ut sapè sit, iuxta proposit. 9. tale ens cum negatione sui oppositi prout existente connexum est, quoad existentiam, iuxta proposit. 3.

Propositio 12.

Vna negatio quoad existentiam sapè cum aliā quoad existentiam connexa est.

Quoties enim vnum ens quoad existentiam, cum alio ente prout existente connexum est, iuxta proposit. 8. non potest non negatio huius simpliciter excludens illud, pariter esse connexa cum negatione illius, iuxta proposit. 7. Connexio autem negationis cum negatione talis erit, qualis erit entis cum ente, metaphysicā videlicet, physica, vel moralis.

Propositio 13.

Nulla negatio quoad existentiam, alicui negatio- ni entis à Deo distincti prout existenti opposita est.

Tum quia omnes simul coextiterunt ab aeterno secundum fidem; tum quia aliqua negatio quoad existentiam, cum aliquo ente distincto à Deo prout existente connexa est, contra proposit. 10. siquidem extreum negationi oppositum, nequit non esse connexum cum negationis contradictrio, iuxta proposit. 3.

Propositio 14.

Sapè vna negatio quoad existentiam alicui enti prout existenti opposita est.

Quia sapè vna negatio, quoad existentiam, cum aliquā negatione prout existente connexa est, iuxta proposit. 12. Nequit autem esse sic connexa cum illa, quin sit quoad existentiam opposita enti contradictrio eius prout existenti, iuxta proposit. 4.

Proposi-

Propositio 15.

87 Sæpè unum ens quoad existentiam alicui negationi prout existenti oppositum est.

Quia sæpè unum ens quoad existentiam cum alio ente prout existente connexum est, iuxta prop. 8. Nequit autem esse sic connexum cum illo, quin sit quoad existentiam oppositum negationi eius prout existenti, iuxta proposit. 4.

Propositio 16.

88 Omne ens quoad existentiam cum suâ quiditate connexum est.

Quia nullum ens potest existere sine suâ quiditate, & consequenter, quin sit id, quod quiditatius est; vt constat.

89 Vnde sequitur, omnem etiam negationem, quâ ratione per æquivalentiam existere dicitur, iuxta dicta *disputatione* 9. quest. 3, quoad existentiam eis connexam cum quiditate suâ: quâ ratione per æquivalentiam itidem dici potest habere quiditatem.

Propositio 17.

90 Omnis actus quoad quiditatem cum quiditate subiecti, cuius est actus, & termini, ad quem est actus ex suo conceptu obiecto connexus est.

Hanc propositionem obiter statuimus *suprà disput. 8. quest. 4. proposit. 2.* quia tamen magni momenti est, hic tanquam in proprio loco eam distinguimus, atque explicatus demonstrare. Demonstratur autem sic. Primo: quia omnis actus ex suo conceptu, & essentiâ alicuius subiecti, ad aliquem terminum est, vt loco citato statutum est; satisque cunctis ex ipsis terminis erit evidens, semel apprehenso conceptu actus expolito in ea disputat. quest. 1. Ergo impossibile est, ut quiditatem actus, quin sit quiditas sui subiecti, & sui termini; quod ipsum est, etiam quod quiditatem cum quiditate sui subiecti, & sui termini connexum esse. Patet consequentia: quia si subiectum, aut terminus non esset id, quod quiditatius est, neque actus esset actus eius, vt modo est, atque adeo neque haberet quiditatem, quam modo haberet. Confirmatur, & declaratur amplius: quia nequit quidpiam suapte essentiâ esse actum huius subiecti ad hunc terminum præ ceteris, quin hoc subiectum, & hic terminus, talem essentiam habeant, qualem modo habent distinctionem a ceteris. Si enim hoc subiectum, & hic terminus, aliud quid esset ab eo, quod sunt, actus non huius subiecti ad hunc terminum; sed aliud ad aliū esset actus suapte essentiâ, aliamq[ue] essentiam ab ea, quam modo haberet. Quid patet impossibile esse.

91 Secundò demonstratur id ipsum: quia omnis actus ex suo conceptu obiectuo respetus quidam est per se tangens suum subiectum, & suum terminum, vt ex dictis loco citato liquidum est. Repugnat autem intelligere, hunc actum tangere hoc subiectum, & hunc terminum, non intellectis hoc subiecto, & hoc termino: est clarum: ergo repugnat esse hunc actum quid tangens hoc subiectum, & hunc terminum, quin hoc subiectum sit hoc subiectum, & hic terminus sit hic terminus; atque adeo, quin hoc subiectum, & terminus sint id, quod sunt. Quid clarius? Hoc autem ipsum est, hunc actum quoad suam quiditatem cum quiditate sui subiecti, & sui termini esse connexum, vt patet.

92 Tertiò impossibile est, quod actus retinens suam essentiâ non respiciat suum subiectum, & suum terminum; siquidem ex suo conceptu quiditatius respectus quidem est ad talia extrema, vt statui-

Phars scient. Tom. I.

mus: ergo impossibile est, quod actus retinens suam essentiâ, non respiciat essentias sui subiecti, & sui termini: Est clarum. Ergo impossibile est, quod retentâ essentiâ actus subiectum, & terminus non retineant suas essentias; quod ipsum est, actum quoad quiditatem cum quiditate subiecti, & termini connexum esse. Patet consequentia: quia, cum retentâ essentiâ actus, necesse sit, actum respicere suum subiectum, & terminum, vt statuimus; si retentâ essentiâ actus, subiectum, & terminus non retinerent suas essentias, retentâ essentiâ actus, actus respiceret subiectum, & terminum, quin respiceret eorum essentias ab ipsis penitus indistinctas. Quod est chimericum.

Ex hâc propositione sequitur primò: quando 93 actus à parte rei est formalis, per seque immediate tangentis, respiciensve subiectum, & terminum, vt est vni, actio, passio, cognitio per propriam speciem habita, amor eam supponens, & similes. non posse non talen actum quoad quiditatem cum quiditatibus talis subiecti, & talis termini tanquam cum extremis à se adæquate distinctis connexum esse. Quando vero actus duntaxat euadit formalis per intellectum nostrum, cum sit solus fundamentalis à parte rei; non posse non in conceptu eius reali, in aggregatoe fundantiorum eius includi aliquid quoad suam quiditatem connexum cum quiditate subiecti, & termini, à cuius connexione totus actus, tanquam à connexione suæ partis connexus euadat. Itaque, si actus sit adæquare intrinsecus subiecto per identitatem; iuc ei adæquatè identificatus realiter, necessariò erit tale subiectum connexum cum quiditate termini à se adæquate distincti, sicut, & secum ipso. Si vero actus subiecto semiextrinsecus sit, vt potè inuolvens in suo conceptu reali subiectum, & terminum, eatenus cum subiecto, & termino erit per essentiam connexus, quatenus subiectum secum ipso, & terminus etiam secum ipso suapte essentiâ connectuntur. Recognoscatur doctrina actuum tradita *disp. 8. q. 3.* Pariterque, venit philosophandum de relatione, ac de actu, quod ad rem attinet, cum omnis relatio sit actu quidam, & vice versa, iuxta dicta *suprà q. 1.*

Secundo sequitur, cognitionem iudicatiuam per propriam speciem habitam de quiditate cuiusuiusque, proindeque per se immediatè tangentem quiditatem ipsam, non posse non esse veram, si affirmativa sit: quia non potest non esse suapte essentia connexa cum obiecto suo. Aliud est de cognitione iudicatiuâ habita per speciem alienam de quiditate cuiusvis entis, proindeque non per se immediatè, sed per substitutum alienum tangentem talen quiditatem; hæc enim cum illâ prout est in se non est connexa; atque adeo, eti affirmativa falsa esse potest, vt pluribus explicatum est *suprà disput. 3. q. 1. proposit. 5.* Vnde deprehendes, propositionem datam de actibus venire intelligendum, qui per se immediatè, non vero per substitutum alienum subiecti ad terminum sunt actus; secus de illis, qui aut circa subiectum, aut circa terminum peraguntur per substituta, qui quidem rati admodum sunt.

Tertiò sequitur, omnem actum de quo in propositione quoad quiditatem mediata esse connexum cum omni illo, cum quo connectitur quiditas sui subiecti, aut sui termini, de quo plura in seq.

Propositio 18.

Omnis actus quoad existentiam cum quiditate sui subiecti, & sui termini connexus est.

Quia omnis actus quoad quiditatem cum quiditate sui subiecti, & sui termini connexus est, iuxta pro-

M m positi.

107. Sed omnis actus quoad existentiam est connexus cum sua quiditate, iuxta prop. 16. ergo omnis actus quoad existentiam cum quiditate sui subiecti, & sui termini connexus est de primo ad ultimum connexione mediatâ.

Propositio 19.

107. Omnis negatio quoad suam qualem qualem quiditatem, atque etiam existentiam cum quiditate entis, quod negat, connexa est.

Quia omnis negatio ex conceptu suo actus quidam est entis, quod negat, ut subiecti; siquidem hoc per illam formaliter dicitur negari, remoueri, excludi, deficere, &c. sed omnis actus quoad suam quidatem; atque etiam existentiam cum suo subiecto connexus est, iuxta prop. 17. & 18. Igitur omnis negatio, &c. Et quidem veritatem hanc negatiuum Petrus non existit neque in se ipso stare, neque a Deo cognosci posse absque eo, quod Petrus de suo sit Petrus, ex terminis est manifestum; siquidem si Petrus de suo non esset Petrus, sed lapis, a nullo intellectu esset iudicabile; atque adeo neque in se verum hoc obiectum Petrus non existit, sed loco eius hoc: lapis non existit, ut ex se patet. Vnde infertur ex duobus extremis contradictoriis existentialibus negatiuum semper esse connexum cum quiditate positum.

Propositio 20.

108. Omnis actus contingens prout talis cum possibilite sui contradictorij, cumque potentia ad illud connexus est.

Est clarum, quia actus contingens dicitur ille, qui potest deficere; posse autem actum deficere absque possibilitate, potentiâque ad eius defectum stare non potest, ut constat. Quod ipsum est, stare non posse absque possibilitate, potentiâque ad suum contradictorium; ut etiam constat. In quocumque deum constat eiusmodi possibilitas, atque potentia.

99. Ex hac propositione sequitur, omnem actum contingentei impossibilitati, impotentiamque ad suum contradictorium oppositum esse; siquidem extremum connexum cum alio, eius contradictorio est oppositum, iuxta prop. 4. & impossibilitatis possibilis, impotentiamque potentia contradictoriorum est. Est autem in propositione sermo de actu universalissimum sumpto; atque adeo comprehendente tam negatiuum, quam posituum.

Propositio 21.

100. Omnis actus necessarius cum impossibilitate ad suum contradictorium, & omnis actus impossibilis cum necessitate ad suum connexus est. Primusque proinde oppositus est necessitate sui contradictorij, & secundus impossibilitati sui.

Hac propositione post precedentem adeo est ex terminis nota, supposita eorum explicataione d. 11. tradita, ut in ea amplius explicanda non opus sit morari.

Propositio 22.

101. Si primum extreum cum secundo, & secundum cum tertio, & tertium cum quarto, & ita deinceps connexum sit, primum utique cum tertio, & cum quarto, & cum reliquis connexum erit mediata connexio.

Hec propositione cunctis est evidens ex terminis; quia si A non potest esse sine B, & B non potest esse sine C, & C sine D, & sic deinceps, evidens est, A non posse esse sine C, nec sine D, nec sine reliquis.

102. Hoc autem non ita euenit in oppositis: quia ex eo quod A sit oppositum B, & B sit oppositum C, non sequitur, A esse oppositum C: poterunt nam-

que A, & C simul esse, si aliunde non obstat, quantum nec A potest esse simul cum B, nec B potest esse simul cum C. Ita enim gratia nequit esse simul in anima cum peccato graui actuali; & hoc nequit esse simul in anima cum necessitate ad non peccandum; & tamen gratia bene potest esse simul in anima cum necessitate ad non peccandum, ut est in parvulis, & in beatis.

Propositio 23.

Quoties vnum extreum alteri oppositum est, & omnibus cum illo connexis oppositum est.

Est clarum: quia si A non potest esse simul cum B; nec poterit simul esse cum aliis, quae nequeunt esse sine B. Alioquin si cum his posset esse, & cum eisdem necessariâ annexo posset esse contra suppositionem: ut est notissimum.

Propositio 24.

Quoties vnum extrellum cum altero connexum est, omnibus aliis, quibus illud fuerit oppositum, oppositum est.

Est etiam clarum: quia si A nequit esse sine B, & B simul cum aliis esse non potest; neque est, ut A simul cum eisdem non possit esse: Alioquin si posset, & B, quod secum fert necessariâ annexum, posset contra suppositionem; ut satis ex se est notum.

Propositio 25.

Duo, vel plura extrema sumpta seorsim; sive distributiue cum eodem tertio possunt esse connexa, & sive sunt.

Ita namque connectuntur omnes creature, quoad existentiam cum una causa primâ: nimirum cum Deo, & plures actus fidei diuinâ de eodem obiecto cum ipso obiecto; plures actiones cum eodem principio effectu, & vniuersales plures modi cum eodem subiecto.

Propositio 26.

Duo, vel plura extrema sumpta indiuersim; sive collectiuem, cum eodem tertio possunt esse connexa, & sive sunt. Cum quo tamen sumpta seorsim; sive distributiue non sunt connexa.

Quia sive euenit ut coniunctum duorum sine alio quopiam tertio esse non posset, sive quo bene potest esse alterutrum eorum duorum seorsim sumptum E. g. hanc veritas conditionata: *Si derur Petrus auxilium A consentiet*, bene potest subsistere seorsim ab existentia absoluta auxiliij A, absque existentia absoluta consensu Petri. Similiterque existentia absoluta auxiliij A seorsim à tali veritate: Cum tamen coniunctum ex tali veritate, ex talique existentia auxiliij A absque existentia absoluta consensu Petri stare non possit. Similiter veritas maioris cuiusvis yilogismi legitimis seorsim à veritate minoris, & veritas minoris seorsim à veritate maioris bene possunt stare abe veritate conclusionis: coniunctum vero ex utraque nequaquam. Pariterque in similibus.

Ex hac propositione sequitur primò; extrellum, quod absolutum cum alio connexum non est, cum illo posse connexum esse ex suppositione alterius adiunsti: quia in idem recidit, esse primum ex suppositione secundi connexum cum tertio, cum quo citra talem suppositionem connexum non est; atque coniunctum ex primo, & secundo esse copnexus cum tertio, cum quo primum sumptum seorsim connexum non est, ut constat.

Vnde sequitur secundò; et si negatio quoad existentiam cum nullo ente distinto a Deo prout existente

Disp.XIV. De relat.connex.&c. Quæst.IV. 407

stente absolutè connexa sit , iuxta *proposit.* 10. ex suppositione tamen aliquius entis bene posse eam cum aliquo connexam esse. Ita enim negotio amoris connexa est cum cogitatione retrahente ab amore , ex suppositione cogitationis trahentis voluntatem ad illum : quia tali suppositione facta , impossibile est , voluntatem omittere amorem absque dicta cogitatione retrahente ab amore , vt notum est ex principiis de libertate.

Propositio 27.

Quoties plura extrema seorsim cum aliquo tertio connexa sunt , & collectum connexa sunt ; sed non vice versa.

Posterior pars constat ex *proposit.* 25. Prior autem monstratur : qui si nulla pars aggregati potest esse sine aliquo tertio , neque aggregatum ipsum potest esse , vixit , quod sine omnibus suis partibus esse non potest ; siquidem qualiter carum deficiente , ipsum deficiat necesse est iuxta *proposit.* 9. q. 5. *Pharastam* *disp.* 9. q. 5. Vnde patet : aggregatum plurium cum eo etiam tertio connexum esse , cum quo , vel una tantum pars eius connexa est.

Itaque : quia quodlibet aggregatum plurium collectum sumptorum cum omnibus , & singulis suis partibus quantumvis seorsim acceptis connexum est ; ideo nequid illud connexum non esse cum eo tertio , cum quo partes eius , aut aliqua eorum seorsim sumpta connectuntur : quia tamen partes è conuerso cum suo toto seorsim sumpta connexa non sunt ; ideo potest totum collectum sumptum cum aliquo tertio connexum esse ; quin cum eodem partes eius seorsim sumpta connectantur , iuxta *diplam* *proposit.*

Propositio 28.

Vnum extremum cum pluribus tum collectiuè , tum distributiuè sumptis potest connexum esse , & sèpè est.

Ita enim connectitur actus fidei diuinæ de aggregato plurium rerum cum ipso aggregato , & partibus eius ; ita quevis essentia cum aggregato suorum passionum , & cum eorum singulis ita vno cum extremis , que vnit , & multi alij actus cum suo subiecto , & suo termino , &c.

Vbi nota : quia partes totius non possunt sumpta distributiuè habere esse , quin habeant sumpta collectiuè , nec vice versa , iuxta doctrinam stabilitam *disputatione* 9. *quæst.* 5. Et connecti vnum cum aliis alij non est ; quia illud non posse habere esse , quin habeant alia ; inde nasci manifestè , vt non possint vnum cum omnibus partibus totius distributiuè sumptis connexum esse , quin sit connexum cum eisdem collectiuè sumptis , nec è conuerso.

Propositio 29.

Vnum extremum cum aliquo plurium vagè , seu distinctiuè sumpto connexuè potest , & sèpè est ; quin sit connexum cum eorum vlo sumpto determinatè.

Sic enim connectitur effectus cum aliquâ actione productiuâ sui ; sic actus fidei diuinæ de obiecto vago cum ipso , & alia sexcenta. Quomodo autem conexio vnius extremi cum alio vago re ipsâ ad illud , prout vagum est , non terminetur ; sed potius ad vnumquodque determinatum eorum , per quæ illud vagari concipitur sub conditione effectus aliorum , ex vniuersali doctrinâ traditâ *disp.* 10. *quæst.* 2. constat. Quæ ad rem recognoscenda est.

Vt autem , vnum extremum cum aliquo alio vagè sumpto modo dicto potest connexum esse , & sèpè est ; ita pariter plura extrema tum collecti-

Pharus scient. *Tom. I.*

ne tum distributiuè usurpata cum aliquo alio vagè sumpto connexa esse possunt , & sèpè sunt. De quo nullum est dubium.

Quomodo verò vice versâ aliquod extremum ex 115 aliquâ multitudine vagè sumptum cum alio nequeat esse connexum ; quin sit vnum talis multitudinis determinatum , determinatè assignabile connexum cum illo , ex doctrina generali omnia entia vagâ remouente à rerum naturâ , & loco citato etiam traditâ colligere est.

Propositio 30.

Plura extrema sumpta seorsim eidem tertio pos- 116 sunt opposita esse , & sèpè sunt.

Talia enim sunt , quæ sic connectuntur cum eodem tertio , iuxta *proposit.* 25. comparatione contradicitorij ipsius tertij , iuxta *proposit.* 4.

Propositio 31.

Plura extrema sumpta indiuisim eidem tertio pos- 117 sunt esse opposita , & sèpè sunt : cui tamen seorsim non sunt opposita.

Talia enim sunt , quæ sic connectuntur cum eodem tertio , iuxta *prop.* 26. comparatione contradicitorij ipsius tertij , iuxta *prop.* 4. Vnde , seruatâ proportione , possunt circa oppositionem inferri , quæ dictâ *prop.* 26 illata sunt circa connexionem.

Propositio 32.

Quoties plura extrema seorsim elicui tertio oppo- 118 sita sunt , & collectum opposita sunt ; sed non vice versa.

Quia sic per oppositionem se gerunt relatae ad contradicitorium tertij iuxta *prop.* 4. quæ sic se gerunt relatae ad tertium per connexionem iuxta *prop.* 27. cuius doctrina ad rem perpendenda , & seruatâ proportione applicanda est.

Propositio 33.

Vnum extremum pluribus tum collectiuè , tum distributiuè sumptis potest oppositum esse , & sèpè est.

Tale enim est , quod cum pluribus ita est connexum , iuxta *proposit.* 28. relatae ad contradicitoria singulorum ipsorum plurimum iuxta *proposit.* 4. vbi notanda est doctrina adiuncta dicta *proposit.* 28. & huic pariter , suâ seruatâ propositione , adiungenda.

Propositio 34.

Vnum extremum alicui plurium vagè sumptis 120 potest oppositum esse , & sèpè est , quin sit oppositum eorum vlli sumpto determinatè.

Hæc *propositio* per doctrinam *proposit.* 29. suâ seruatâ proportione , est demonstranda , & expli-canda : quia , quod ad rem attinet , de oppositione eadem philosophia est ; ac de connexione , de quæ ibi , vt consideranti patet.

Propositio 35.

Duo extremacontradicitoria sumpta seorsim , cum 121 eodem tertio possunt esse connexa , sèpèque sunt.

Duo enim quique actus contradicitorij contingentes cum eadem alterutrius possibilitate , potentiâque connexi sunt ; siquidem quilibet eorum cum possibilitate , potentiâque ad alterum est connexus , iuxta *proposit.* 20. itidemque cum suâ possibilitate , & potentia , iuxta *proposit.* 3. *Statutam* *disp.* 8. q. 4.

Quæ sit , vt ambo cum eadem vniuersaliusque possibilitate , & potentia ; atque adeò cum eodem tertio connexi sunt. Duo etiam quique actus existentialiter contradicitorij , quorum alter necessarius , & alter

M m 2 impos

impossibilis est, cum quiditate positivatque adeò cum eodem tertio connexi sunt; siquidem existentia positiva nequit non esse conexa cum sua quiditate, iuxta *proposit.* 16. & negatio talis existentia, qui est actus negatiuus, nequit non cum eadem quiditate connexa esse iuxta *proposit.* 19. Sic existentia necessaria Dei, & eius negatio impossibilis cum ipsius quiditate connectuntur ex suo conceptu. Similiterque negatio necessaria, & existentia impossibilis cuiuslibet chimerae habentis de suo quiditate cum quiditate ipsa connexa sunt.

Propositio 36

122. Tertium, cum quo duo extrema contradictionis connexa sunt, nequit non esse necessarium.

Si enim esset contingens, ad eius defectum possibilem possent ambo contradictionia deficere contra *proposit.* 1. *statutam disp.* 9. *queſt.* 5. Si autem esset impossibile, ad eius defectum necessarium deficerent ambo contradictionia contra *candem proposit.* Nequit ergo necessarium non esse: quia nihil suparet, quod sit, quandoquidem omne conceptibile aut sit necessarium, aut impossibile, aut contingens necesse est, iuxta *proposit.* 7. *statutam disp.* 11. *queſtione* 5.

123. Vnde egregie confirmatur doctrina tradita *disp.* 11. de veritate necessaria quiditatibus cuiuslibet chimerae habentis in se quiditatibus, cum quā duo extrema contradictionia connexa sunt, ut dictum *propositione* 35 nempē, negatio necessaria, & existentia impossibilis talis chimerae.

124. Colligi autem obiter potest ex dictis in hac, & *præced. propos.* maiori claritatis gratiā, extrema contradictionia necessariū debere esse aut ambo contingentia, aut alterum necessarium, & alterum impossibile, ut est notissimum. Necessest enim ad unum fert secum importunitatem ad alterum, & vice versa. Indeque sit, ut quandū unum est necessarium, alterum, neque necessarium possit esse; neque contingens; sed impossibile debeat esse. Et quando unum est impossibile, alterum neque impossibile, neque contingens esse possit, sed necessarium esse debeat. Et quando unum est contingens, alterum neque necessarium, neque impossibile possit esse; sed pariter debeat esse contingens. Porro contradictionia contingentia semper existentialia sunt ea verbū, quorum alterum necessarium, & alterum impossibile est, aut existentialia, aut quiditatua esse possunt; id est, speculatio, aut ad statum existentiale, aut ad quiditatuum rerū, iuxta doctrinā traditam *suprà d. 10. & 11.*

Propositio 37.

125. Quoties duo extrema contradictionia cum eodem tertio connexa sunt, contradictioniū talis tertij cum ipsis contradictioniis extremitate connexum est.

Quoniam contradictioniū talis tertij cum contradictioniō vniuersiūque ex extremitatibus contradictioniis cum tertio ipso connexum est iuxta *proposit.* 7. hoc autem ipsum est, contradictioniū talis tertij cum ambobus ipsis extremitatibus esse connexum; siquidem contradictioniū vniuersiūque eorum alterum est.

Ex quo sit, a contradictioniō tertij, cum quo duo quæque extrema contradictionis connexa sunt, ad quodvis eorum extremitatibus optimam consequentiam fieri; uti semper sit, ab antecedente connexo ad consequens, cum quo illud verē connexum est. Quoniam vero, bonitas talis consequentia in materiis specialioribus scientiarum sēpē est occultissima; adeò, ut sēpē pessima appareat consequentia, quæ re verā est bona; pulcherrima hinc, & profundissima nascuntur sophismata, quibus ego non semel in

publicis disputationibus respondentes vexau, inde manifeste conclusi.

Arguitur enim sic primò, ad probandum, decre- 127 tum Dei prædefiniens actum liberum prout liber- run, & impedibile per libertatem (prout esse debet, ne eam tollat) esse impossibile: quia cū actus liber prædefinitus quā talis cum possibilitate carentia, seu non existentia talis decreti debeat esse connexa, ut constat; consequenter tale decretum erit mediata connexum cum possibilitate sua carentia; sietque subinde, ut tam decretum, quām eius carentia, quæ sunt duo contradictionis extrema, cum possibilitate ipsius carentia connexa sint; certissimum quippe est, carentiam connecti cum sua possibilitate. Ex quo sic: Hac est mala consequentia: *Carentia decreti non est possibilis: ergo existit; sed esset optima, si existeret dictum decretum: ergo illud impossibile est.* Maior ab omnibus statim conceditur (qua re verā videtur mala consequentia, quā malam afferit, cū sit à negatione potentia ad actum.) Et illatio est legitima. Minor autem sic demonstratur. Hac est bona consequentia: *decretum existit: ergo eius carentia est possibilis, ut constat ex dictis, quae à contradictioniō consequentia ad contradictioniū antecedentem erit hac quoque bona iuxta *proposit.* 7. suprà *statutam*, & apud omnes certam: Carentia decreti non est possibilis: ergo decretum non existit.* At idem est proflus decretum non existere, & carentiam eius existere, ut est notissimum: ergo hac est bona consequentia. *Carentia decreti non est possibilis: ergo existit.* Quod erat demonstrandum. Conclusum ergo videtur ab absurdō, dictum decretum esse impossibile.

Similiter ad probandum, Christum Dominum 128 per opus præceptum non potuisse mereri, arguitur sic. Tale meritum, si daretur, titulus libertatis, quam inuolueret, esset connexum cum Christi potentia ad carentiam illud; cum quā pariter connexa esset ipsa carentia, ut est notissimum. Ex quo sic. Hac est mala consequentia: *Christus non potest carere merito: ergo caret illo; sed esset optima, si Christus meritum haberet: ergo nequit habere illud.* Maior conceditur statim, & illatio est legitima. Minor autem sic demonstratur. Hac est bona consequentia: *Christus habet meritum: ergo potest carere illo: igitur, & haec quoque est bona, iuxta dictum *proposit.* 7. Christus non potest carere merito: ergo non habet illud.* At idem est proflus illud non habere, atque illo carere: ergo hac est bona consequentia: *Christus non potest carere merito ergo caret illo.* Quod erat demonstrandum. Conclusum ergo videtur ab absurdō, de Christū nō potuisse mereri per opus præceptum.

Quo codem pacto venit vniuersi probandum: 129 impossibilem esse omnem actum connexum cum possibilitate sua carentia; siue cum potentia ad suam carentiam, cū tamen omnis contingens titulus contingens cōnexus sit iuxta *proposit.* 20. & multi specialioribus alius titulus in variis materiis: circa quos subinde de forma proposita arguendi magis occultum habet suam fallaciam, quæ tota in eo stat, ut indicauimus, quod consequentia illa: *carentia actus non est possibilis: ergo existit; siue: subiectum non potest carere actum ergo caret,* specie temus pessima est, talisque ab omnibus eam andentibus reputatur: cū tamen re verā sit optima: quia est consequentia ab antecedente impossibili connexo ex conceptu suo cum actu, & cum carentia actus: ex ipso, quod actus, & carentia actus connectuntur cum eius contradictioniō, iuxta *præsentem proposit.*

Cuius doctrina supposita, secundo aliter in eis- 130 dem casibus, & aliis pluribus sophisticè potest sic argui

Disp.XIV. De relat. connex.&c. Quæst.IV. 409

argui, ad probandum, actum, & carentiam actus cum eodem tertio connecti non posse; cum tamen certissimum sit, sepiissime connecti, ut demonstravimus. Nam, si actus, & eius carentiam connectuntur cum eodem tertio, sequitur ex duabus extremis contradictionis alterum cum altero conexum; atque adeo protus ab illo inseparabile esse; sed hoc est absurdum: cum duo extrema contradictionis potius si ad inuicem excludant, & destruant, ut est notissimum: ergo actum, & eius carentiam cum eodem tertio connecti impossibile est. Hoc auditio syllogismo, omnes sophismatis ignari facile reputant absurdam sequelam in maiori propositam; atque ita intrepide negant maiorem. Quæ tamen facile etiam sic demonstratur. Actus connectitur cum tertio: ergo iuxta *proposit. 7. supra statutam*, & cunctis notam: contradictionum tertij connectitur cum contradictione actus, quod est eius carentia: ergo si hæc, vt ponitur cum eodem quoque tertio connecta est, contradictionum tertij media ipsa carentia connectitur cum ipso tertio, iuxta *proposit. 22. supra statutam*, & cunctis certam: ergo, si actus, & eius carentia connectuntur cum eodem tertio, planè sequitur: ex duabus extremis contradictionis alterum cum altero esse connexum, quod erat absurdum demonstrandum. Ceterum, quia hæc sequela nullatenus absurdum est; eo quod quando extrellum contradictionis est impossibile, vt evenit in casu argumenti; licet ex una parte excludat alterum, ex altera connectitur cum illo, vt ex generali doctrinâ impossibilium traditâ *disp. 11. constat*. Ideo tota fallacia argumentum in eo est, quod reputat absurdâ dictâ sequela, negetur major syllogismi primò propositi: debet enim planè concedi: quia planè demonstrabilis est, vt constat ex dictis.

Propositio 38.

¹³¹ Duo extrema contradictionia sumpta scorsim eisdem tertio possunt opposita esse, & sèpè sunt.

Quia possunt esse connexa cum eodem tertio, sèpè sunt iuxta *proposit. 35.* Eo autem ipso possunt esse, & sunt opposita contradictionis talis tertij, iuxta *proposit. 4.*

Propositio 39.

¹³² Tertium, cui duo contradictionia opposita sunt, non potest non esse impossibile.

Quia contradictionum eius, cum quo ipsa contradictionia non possunt non eo ipso connexa esse iuxta *proposit. 3.* nequit non esse necessarium, iuxta *proposit. 36.* Quoties autem, unum ex contradictionibus est necessarium, nequit non alterum esse impossibile, iuxta dicta circa *eamdem proposit.* Tum, quia, si tertium, cui duo contradictionia opponuntur; est contingens, ambo possunt deficere: si autem esse necessarium, ambo necessariò deficiunt. Quod utrumque repugnat ex *proposit. 1. statuta disputat. 9. quæst. 5.* Restat ergo, vt sit impossibile iuxta dicta etiam circa *proposit. 36. citatam.*

¹³³ Vnde colligitur: tertium impossibile, cui duo contradictionia opposita sunt; tum illis oppositum esse: quia oppositum nequit non esse mutua, iuxta *proposit. 5.* tum cum illis esse connexum iuxta *proposit. 37.* Nec mirum: quia nihil est, quod prohibeat extrellum impossibile cum suo contradictione connexum esse, iuxta dicta *ibidem*, cui etiam titulo contradictionis oppositum est. Quippe huiuscmodi repugnantia chymetis impossibilibus annexæ sunt, vt ex dictis *disp. 11.* satis etiam est notum.

Ex quibus etiam patet, quomodo unum extrellum cum duobus contradictionibus possit esse connexum; sèpè sit, eisdemque item oppositum, dummodo illud sit impossibile.

Propositio 40.

Duo extrema contraria sumpta scorsim cum eisdem tertio possunt esse connexa, & sèpè sunt.

Ita enim connectuntur amor, & odium: *sensus*, & *dissens*: aliaque huiusmodi contrarie opposita cum quiditate, aut etiam cum existentiâ eiudem subiecti; cum quiditate eiudem obiecti; cum causâ primâ, &c.

Tertium autem, cum quo contraria connectuntur ¹³⁴ necessarium esse debet, si illa sint ex genere eorum, quæ medium reculant; atque adeo; nec simul esse, nec simul deficere possunt. Alias ad tertij deficiunt, aut contingens, aut necessarium ambo illa simul possent deficere contra loppositionem. Si vero contraria ex genere aliorum, quæ medium non reculant, sint, tertium cum quo connexa sunt; aut necessarium; aut contingens; aut impossibile esse poterit, dummodo, quando tertium est impossibile; ipsa quoque; contraria impossibilia sint possibile quippe, cum impossibili conexum esse nequit, vt constat.

Vnde etiam patet, duo contraria eidem tertio ¹³⁵ possunt esse opposita, & sèpè esse: talia enim sunt respectu contradictionis tertij cum quo connectuntur. Quæ omnia ex dictis in *precedentibus* satis euidenter sunt nota.

Ex quibus latis item conspicuum est. Quomodo ¹³⁶ unum extrellum cum duobus contradictionibus possit esse, si sit impossibile. Quomodo etiam duabus contradictionibus possit esse oppositum, si sit similiter impossibile; quando contraria reculant medium; quando vero non reculant, sive illud sit impossibile, sive necessarium, sive contingens.

Propositio 41.

Idem secum ipso necessariò conexum est; sibi vero esse oppositum impossibile est.

Quia idem non potest esse sine se ipso; esset ¹³⁷ namque, & non esset simul contra *proposit. 1. statutam* *disp. 9. q. 5.* Vnde patet: quæcumque re ipsa sunt inuicem identificata, re quoque ipsa inuicem esse connexa. Atque hæc satis modò.

Aduerto tamen ad extrellum, in omnibus huius ¹³⁸ questionis propositionibus, de metaphysicâ imprimis connexione, oppositioneque rerum sermonem esse: tametis plerique earum connexioni etiam, oppositione physice, atque morali, sua proportione seruata, communes sint; vt consideranti patebit. Quomodo autem, quæ sunt connexa, aut opposita metaphysicâ, physice quoque, & moraliter connexa, aut opposita sint; sed non vice versa, ex dictis in *superioribus* liquidum est.

Q V A E S T I O V.

Quomodo obiecta intellectus prout talia relata, connexa, aut opposita esse possint, vel etiam sint.

Bifariam dici possunt duo, vel plura extrema relata, aut connexa, aut opposita, prout obiecta sunt intellectus. Primo: quia cognoscenti apparent relata, aut connexa, aut opposita; idque sive talia sint in se re ipsa, qualia cognoscenti apparent; sive non item.

M m 3 Secundò

Secundò: quia in ordine ad hoc ipsum, quod est esse obiecta intellectus, aut conuexa sunt quia nequit vnum sine alio cognosciri; aut sunt opposita quia nequit vnum cognosci simul cū alio; itaq; subindè sunt relata, aut conexiōnis, aut oppositionis relatione.

142. Hoc posito, ex dictis in *superioribus* certum est primò: multa apparere nobis relata, quæ in se re ipsa non sunt relata; quo casu relatio quædam rationis suppositiæ interueniat necesse est. Relatio autē rationis ficta tui: etiam interueniet, quando per conceptum relatiuum; non solum, quæ re ipsa sunt; sed insuper ea relatio ficta cognosci ab intellectu intendatur, prout *suprà disp. 12.* est in *presenti disp. quæst. 1.* satis est explicatum. Quo pacto, connexio-ne, aut oppositione ficta connexa, aut opposita possumus, toleruisse concipere, quæ in se realiter; neque connexa, neque opposita sunt. A cognoscentiis autem per proprias species, neque relatio suppositiæ; neque relatio ficta; proindeque neque connexio, neque oppositio ficta concipi possunt: quia cuncta hac ex genere eorum entium rationis sunt, quæ solum sunt conceptibilia à cognoscentiis per species alienas propter etiā cōstat ex dictis locis citatis.

143. Secundò est certum, à cognoscentiis, tunc per proprias, tunc per alienas species sāpē concipi relata, aut connexa, aut opposita extrema, quæ re ipsa sunt talia. Quo casu, licet relatio, aut oppositio rationis non dicatur interuenire, illa tamen non solum prout in se sunt; sed insuper prout obiectu in intellectu, sive prout sunt obiecta intellectus, aut relata, aut connexa, aut opposita dici poterunt, quatenus talia apparent, seu cognoscuntur.

144. Tertiò certum est apud omnes, & ex se satis notum, relationem, quæcumque ea sit, sub expresso conceptu relationis, à nullo intellectu cognosci; quin simul cognoscatur terminus eius. Ex le enim perspicue apparet, nullatenus posse concipi vnum quatenus relatum ad aliud, non conceptio alio. Unde omnis relatio, qua talis cum suo termino connexa est in ratione obiecti; id est, nequit obiectu in intellectu, quin simul sit ibi obiectu terminus eius. Quomodo autem, cum hoc bene sit, necessarium non esse, quod relatio, & terminus eius per eamdem cognitionem concipiatur, sed possunt concipi per duas, quarum prima cum secunda connexa sit, & debeat, si sermo sit de nostro intellectu pro hoc statu, *superius d. 2. q. 3. consēt. 3.* monstrauimus. Dixi vero, sub conceptu expresso relationis nam aliter confusæ, aut obscuræ bene potest cognosci relatio, etiam per speciem propriam, quin simul cognoscatur terminus eius, vi per cognitionem sensus, perque intellectu in eum ei respondentem habitam per speciem propriam cognoscitur relatio creaturæ identificata cum accidente sensibili, nullatenus cognito. Creatore, qui est terminus eius, ut experimur.

145. Quartò certum est, quæ in se re ipsa sunt evidēnter contraria opposita; etiam in ordine ad sui iudicium affirmatiuum opposita esse; minime vero in ordine ad sui positiuum apprehensionem: quia nullus intellectus, cui est euidentis, A, & B simul esse nō posse affirmare potest, simul esse A, & B affirmaret enim obiectum sibi euidenter fallitum, quod ei repugnat, ut constat ex doctrinā traditā *disp. 7.* Omnis vero intellectus potest simul simplici, & positiū apprehensionem appre-hendere A, & B, quantumvis ea euidenter si-

mul' esse non possint; quia potest simul affirmare esse vnum, & negare esse alterum; ad quod præstandū est necesse, quod ambo positiū apprehendat, ut ex doctrinā data *suprà disp. 2. q. 4.* notum est. Vnde patet, extrema re ipsa opposita in ratione obiectorum simplicis apprehensionis, etiam positiū opposita non esse; esse tamen in ratione obiectorum iudicij affirmatiū, sicut in ratione obiectorum iudiciorum, quorum alterum affirmatiū, & alterum negatiū sit. Ex quo rursus patet, obiecta, de quibus saltem probabiliter constat, opposita non esse re ipsa, nullatenus in ratione obiectorum opposita esse.

Quintò est certum, quæ in se re ipsa sunt contra-dictoriæ opposita, in ordine ad sui iudicium proportionatū; etiam esse opposita: quia nullus intellectus, cui euidentis est oppositio eorum, ut omnibus, aut ferè omnibus est, potest simul idem affirmare, & negare, quod est iudicis proportionatis iudicare simul ambo contradictionis extrema. Adde, in ordine etiam ad sui iudicium affirmatiū, & ad sui iudicium negatiū opposita esse comparatione nostri intellectus; quatenus hic, licet possit quodvis eorū seorsim affirmare, aut negare iudicis saltem & aequalētibus dictis proportionatis; ambo tamen simul, aut affirmare, aut negare in casu dicto euidentiæ oppositionis non potest, ut est notissimum. In ordine vero ad sui apprehensionem simplicem positiū comparatione intellectus nostri non sunt opposita: quia nos ambo simul possumus simpliciter, & positiū apprehendere; quia ex vñā parte possumus positiū apprehendere non solum contradictionis positiū; sed etiam negatiū iuxta doctrinā habilitatē *disp. 9. q. 3.* Ex alia vero negare per iudicium possumus, ambo simul existere, quod absque ambo-rum apprehensione positiū stare non potest.

Sed dubitati potest: an comparatione intellectus 147 cognoscens per proprias species, extrema contradictioni obiectu opposita sint, non solum in ordine ad iudicium; sed etiam in ordine ad simplicē apprehensionem. Ratio dubitandi est: quia contradictioni negatiū nihil est positiū conceptibile comparatione intellectus cognoscens per proprias species, ut dicta q. 3. nuper citata ostentum est; etenq; sub talem intellectum iudicatiū caderet potest, quatenus ab eo iudicio recessiva negari potest contradictioni positiū iuxta dicta *ibidem.* Hoc autē patet merē apprehensioni sub illius non videtur caderet posse: quia apprehensioni recessiva, seu negativa contradictioni positiū, non videtur possibilis. Alterum tamen est nihilominus, possibilem talem apprehensionem esse intellectui cognoscenti; tunc per proprias; tunc per alienas species. Quo celsat ratio dubitandi. Cum enim quis intellectus hanc veritatem iudicat: *Si Petrus existere simul, & nō existere, existere, & non existere;* sex parte hypothesis apprehendit existentiam Petri; tunc positiū; tunc recessiū, seu negatiū, atque ita ambo simul contradictionis extrema subiectum apprehensioni caderet; caderet censenda sunt, quæ ratione positiū, & negatiū caderet possumt, obiectuque proinde non sunt opposita in ordine ad simplicē apprehensionem sibi; idemque evenit circa similes veritates, circa quas videnda sunt, quæ scripta reliqui mus *disp. 3. q. 4.* & *disp. 9. q. 5. propos. 1.*